

Dijkoraad

Bouwhistorische
Opname

Januari 2023

**Onnastraat 3,
Steenwijk**

Dijkoraad R.R.G. B.V.

Rodetorenplein 15, 8011 MJ Zwolle

Telefoon	088 - 411 2000
E-mail	info@dijkoraad.nl
Homepage	www.dijkoraad.nl
ING bank	66.62.978
IBAN	NL20INGB0006662978
BIC	INGBNL2A
KvK Zwolle	61760277
BTW ID nr.	NL854476465B01

Vestigingen in Oldenzaal en Zwolle

Onnastraat 3, Steenwijk

Adres: Onnastraat 3, 8331 HL Steenwijk
Kadastraal bekend: gemeente Steenwijk, sectie M, nummer 5644
Bescherming: geen
Eigenaar: Gemeente Steenwijkerland
Contactpersoon: -
Huidig gebruik: leegstaand
Projectnaam: Museum Steenwijk.
Opdrachtreferentie: O023

Dijkoraad R.R.G. b.v. Bouwhistorische opname Onnastraat 3, Steenwijk

Adviseur: J. W. Ormel
Auteur: J. W. Ormel
Gecontroleerd: -
Datum uitgave: 6 januari 2023

Foto 2021

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
2	Samenvatting	3
3	Ontwikkelingsgeschiedenis	9
4	Beschrijvingen	19
5	Waardenstelling & aanbevelingen.....	25
6	Bronnen	30

1 Inleiding

In dit rapport wordt de bouwhistorische opname behandeld die is uitgevoerd aan een leegstaand winkel/woonhuis aan de Onnastraat 3 in Steenwijk. Voor dit huis, de rechter belending, het achtererf en drie aansluitende huizen aan de Markt worden plannen ontwikkeld om een nieuw regionaal museum te huisvesten. De ontwerper van de museumruimte heeft inmiddels de eerst vlekkenplannen gereed voor de inrichting van de museumgebouwen, waarin de route van de tentoonstelling en voorzieningen zijn aangegeven. De gemeenteraad heeft naar aanleiding van de eerste resultaten ingestemd met een verdieping van het onderzoek en het ontwerp. Adviesbureau Dijkoraad uit Zwolle heeft als partner in dit proces de benodigde kennis in huis opdracht gegeven om dit rapport aan te leveren.

Voor de opname van de gebouwen zijn afgelopen voorjaar diverse bezoeken aan de panden afgelegd. Op 16, 17 en 23 mei en 15 juni zijn met de beheersdienst van de gemeente Steenwijkerland afspraken gemaakt voor het openen en afsluiten van de gebouwen. De opname is uitgevoerd door Jacob Cazemier en Bart Kerkdijk, restauratiedeskundigen, die hun bevindingen in onderhoudsrapportages hebben verwoord. Het team is aangevuld met Willem Ormel, bouwhistoricus, die zijn bevindingen van de historische paragraaf in aparte rapportages heeft samengebracht.

Waar tijdens de inventarisatie nauwelijks onderzoek naar achtergronden van de objecten is gedaan, is dit in deze fase wel gebeurd. Gegevens met betrekking tot verbouwingen zijn aangetroffen in het bouwvergunningenarchief van de voormalige gemeente Steenwijk, dat beheerd wordt door de gemeente Steenwijkerland. Ook is de Kadaster Archiefviewer geraadpleegd voor het onderzoek naar de eigendomsverhoudingen en de veranderingen van de percelen. Doordat in het nabije verleden meerdere percelen (met bebouwing) zijn samengevoegd is niet altijd duidelijk welk object op het perceel het betreft. Verder zijn diverse beeldbanken, waaronder die van de Historische Vereniging Steenwijk, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en enkele specifieke webpagina's op internationale platforms, zoals Facebook en Pinterest geraadpleegd.

Dit rapport is opgesteld naar aanleiding van de uitgevoerde onderzoeken betreffende het huis. De eerste resultaten van de in de zomer van 2021 gedane bouwhistorische inventarisatie dienen als basis voor het vervolgonderzoek dat afgelopen voorjaar plaatsvond. In het rapport is de invloed van de belendingen opgenomen voor zover die in het onderzoek betrokken zijn. De stedenbouwkundige ontwikkeling van Steenwijk is de enige overlap voor alle onderzochte objecten binnen deze opdracht. Omdat er geen samenbindende ontwikkelingsgeschiedenis van de objecten is de hiervoor genoemde stedenbouwkundige ontwikkeling opgesteld als algemeen verhaal dat in elk rapport binnen deze opdracht wordt opgenomen. Naast deze stedenbouwkundige ontwikkeling bevat dit rapport een perceel ontwikkelingsgeschiedenis, afgeleid uit de opgenomen sporen en de gegevens uit de diverse archiefonderzoeken, een beschrijving van de huidige toestand. In de samenvatting een verkorte weergave van de ontwikkelingsgeschiedenis van het huis aan de Onnastraat met dateringskaarten. In de conclusie de waardenstelling met waarderingskaarten en verdere aanbevelingen.

Voor de totstandkoming van dit rapport is door vele mensen hulp geboden. Mevr. H. Alberts die als projectleider van het nieuwe regionale museum voor de gemeente Steenwijkerland het project begeleidde, de medewerkers van de Historische Vereniging en het Stadsmuseum Steenwijk en de Werkgroep Archeologie Steenwijk voor hun aanvullende informatie over de geschiedenis van Steenwijk en het beeldmateriaal. Ook de collega's van Dijkoraad die met ondersteuning, raad en daad klaarstonden. Allen hartelijk dank.

Zwolle, 6 januari 2023

Ing. J.W. Ormel, Bouwhistoricus BNB

2 Samenvatting

Uit 16de en 17de-eeuwse kaarten blijkt dat langs de Onnastraat vrijwel aaneengesloten bebouwing aanwezig is op ondiepe percelen. De ondiepe percelen waren waarschijnlijk breder, waardoor een erf langs de zij- en achterkant ontstond. Gezien de nog aanwezige onderdelen en sporen van houtskeletten in de onderzochte huizen aan de Markt, zouden de huizen aan de Onnastraat ook opgebouwd zijn met een houtskelet. Van een dergelijk houtskelet zijn in het onderzochte huis geen sporen aangetroffen. In dit huis werd een kelder ingebouwd, die door de huidige afwerkingen nauwelijks gedateerd kan worden. De verdikkingen in de wanden aan de voor- en linkerzijde geven de oorspronkelijke binnenhoek van de kelder aan die mogelijk was voorzien van een gewelfde beëindiging; de hoogte van de verdikking komt overeen met die van de overwelfde kelderruimten in Onnastraat 7 en Markt 64. Deze kelder had mogelijk een toegang via het zij-erf aan de zijde van Onnastraat 7.

1870

1: Verbouwing huis 1870. Links de uitsnede uit de kadastrale hulpkaart, in het midden de streng symmetrische voorgevel en rechts een zandstenen element dat de afscheiding vormt tussen oud metselwerk (onder) en nieuw metselwerk (boven).
Bron foto links: Kadaster Archiefviewer, nr. HK_SWK01_E_143

In 1870 werd het huis ingrijpend verbouwd op bestaande funderingen en met gebruikmaking van de linker zijgevel, die naar achteren werd verlengd volgens de kadastrale hulpkaarten. Dit vergrote rechthoekige casco waarvan het voorste gedeelte in grote lijnen overeenkomt met de huidige toestand werd gedeeltelijk in de lengte gesplitst tot twee appartementen. De streng symmetrische pui beëindigd met een kroonlijst op pilasters en de rechthoekige vensters met afgeronde bovenhoeken centraal in de met een lijst beëindigde voorgevel en de (hergebruikte) 6-ruits schuifvensters in de zijgevel zijn de belangrijkste kenmerken daarvan. In de rechter zijgevel is net boven het gepleisterde plint afwijkend met een gebogen zandstenen profiel in het metselwerk aanwezig dat wijst op de verbouwing van het oudere huis. De gedeeltelijk aanwezige verticale bouwnaad geeft de oorspronkelijke buitentoegang van de kelder onder dit huis aan. Het waarschijnlijk aanwezige gewelf werd vervangen door een afdekkende houten

2: Onnastraat naar het zuiden. Naast de witgeschilderde tuitgevel staat het onderzochte huis met de centraal geplaatste winkelpui en twee flankerende deuropeningen.
Bron foto: Beeldbank gemeente Steenwijk, nr. 226-0082

balklaag, waarbij de muren verder zijn opgemetseld. Tegen de achterzijde van dit huis sloot het achterste bouwdeel van het huis Markt 56 aan.

1905

In 1882 werd het dubbele huis aangekocht door J. Y. Spanjaard, boekhandelaar, die ook eigenaar van het huis Markt 56 was en die er zijn drukkerij vestigde. In 1905 trok Spanjaard zich terug ten gunste van W.S. Terpstra die na de verkoop in 1923 eigenaar werd. In dat jaar splitste hij het koppelende bouwdeel tussen het onderzochte huis en Markt 56 bij het onderzochte huis aangesloten. Deze aansluiting kon echter niet volledig doorgevoerd worden vanwege afwijkende bouwlaaghoogten. Dit niveau van de betreffende vloer in de ruimte op de tweede bouwlaag die een veel ruimere balkafstand tussen de balken bezit, bleef gehandhaafd.

De achtergevel en aansluitende zijgevel werden vernieuwd in gele baksteen, waarbij het laatste gedeelte van de in rode baksteen uitgevoerde gevel werd gesloopt. In het nieuwe metselwerk werden 6-ruits vensters aangebracht zoals latere bouwvergunningstekeningen laten zien. De dichtzetting in de zijgevel is ook zichtbaar.

3: De tot 1983 vrij gave voor- en zijgevels met in de zijgevel de afwijkend geplaatste vensters op de tweede bouwlaag. Bron: bouwvergunning gemeente Steenwijk 1985, nr.4113

1985

Nadat het onderzochte huis in 1983 door de gemeente Steenwijk werd aangekocht werd het in 1985 gerestaureerd. Bij deze restauratie werd gevelmetselwerk hersteld en de kapconstructie geheel vervangen door de huidige constructie. De vloeren van de tweede bouwlaag werden op één niveau aangebracht, waarbij de balklaag werd versterkt met tussenbalken die de afstand tussen de balken met de helft verkleinde. De vensters in de zijgevel werden verwijderd en dichtgemetseld terwijl het bovenste gedeelte van de achtergevel opnieuw werd opgetrokken als spouwmuur; de sporen van de dichtzetting en de staande tand op de hoek van de aansluitende gevels zijn daarvan zichtbaar. In het huis werd een staalconstructie aangebracht die de balklagen van de tweede bouwlaag en de zolder ondersteunden op de plaats waar ooit de scheidende muur tussen de appartementen stond. Met de inbouw van deze staalconstructie

4: Balklaag op de eerste bouwlaag waarin het erstel van de vloer beschoot zichtbaar is.

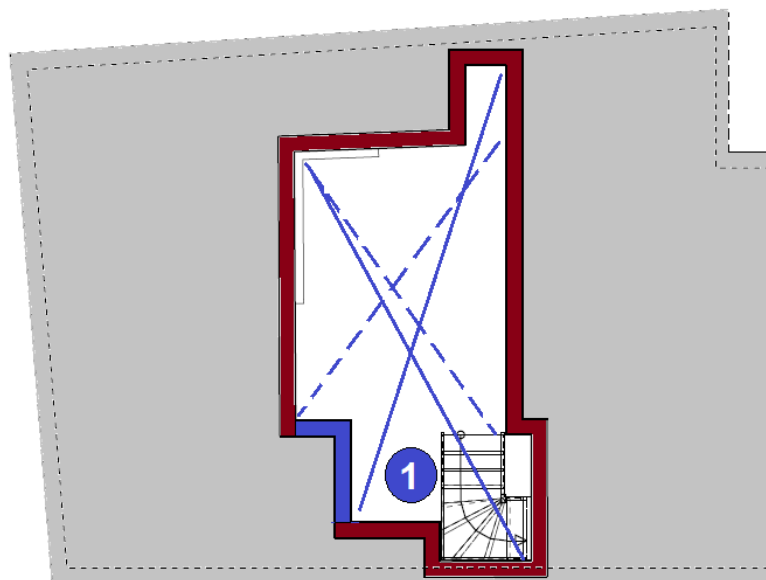
werd ook het onderste gedeelte van de achtergevel vernieuwd als spouwmuur. De houten vloer die de kelder afdekte werd vervangen door een combinatievloer en de buitentoegang naar de kelder werd dichtgezet. De nog aanwezige trap rechtsvoor in het huis werd vervangen door een open steektrap met tussenbordes in de hoek linksachter.

2001

Nadat het kermismuseum zijn intrek had genomen in het huis werden de massieve buitenmuren nog voorzien van geïsoleerde voorzetwanden en ontstond de huidige inrichting ten behoeve van dit museum. Met de door de gemeente gefaciliteerde aankoop van Onnastraat 7 kon het museum de ruimte in dit pand erbij huren. De tweede bouwlagen in beide huizen werden met elkaar verbonden door een luchtbrug die in 2001 werd gebouwd.

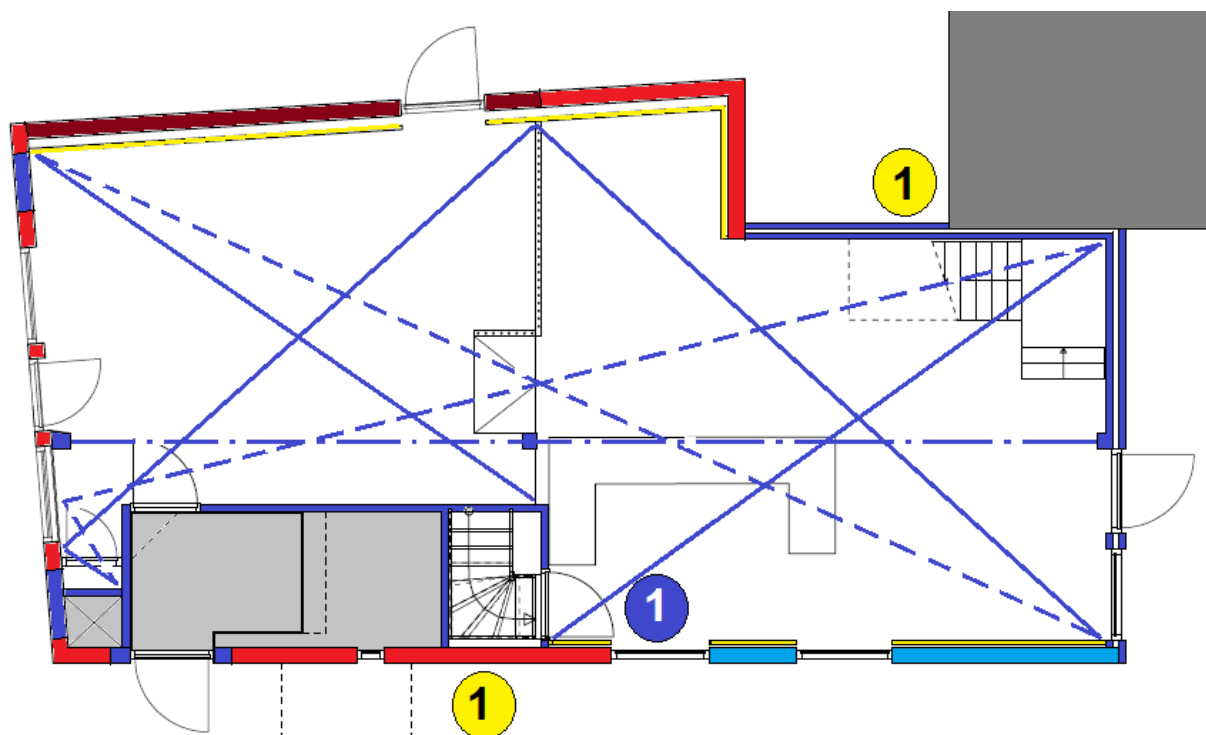
DATERINGSKAARTEN

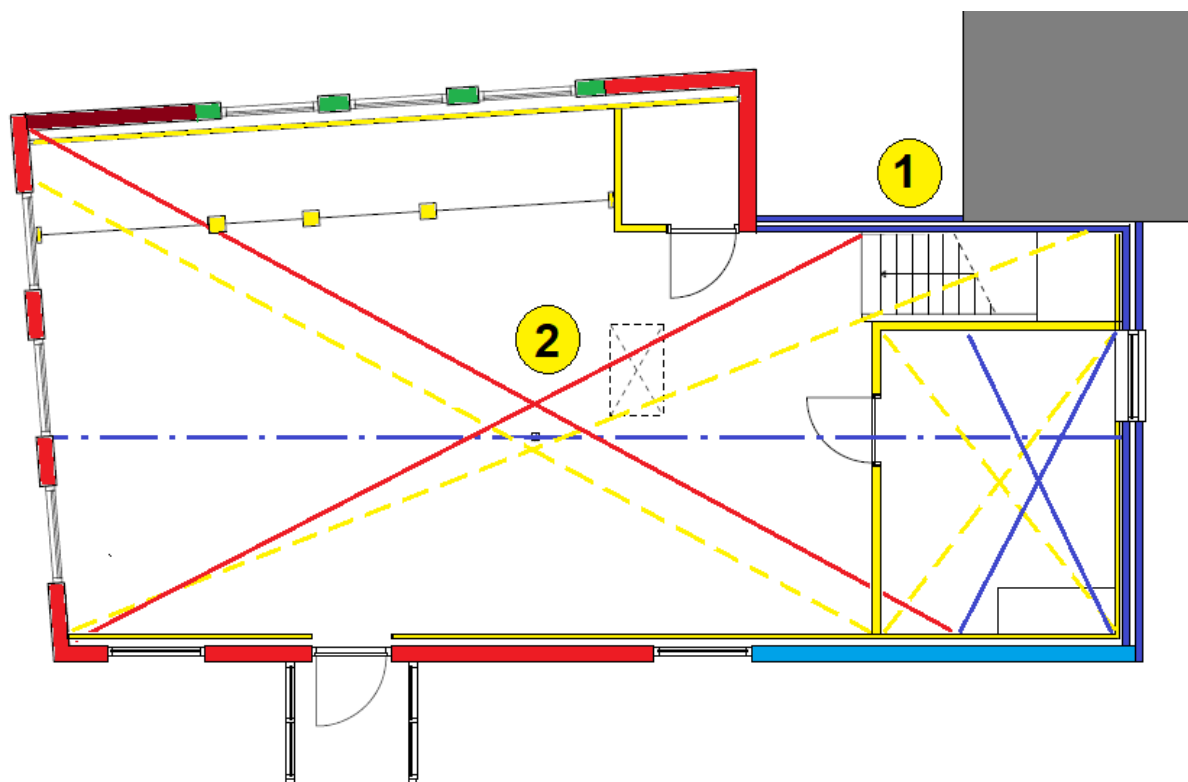
Bron: Huls Architecten BV, werknummer 2881, blad OS 3.1 d.d. 27-07-2022

LEGENDA

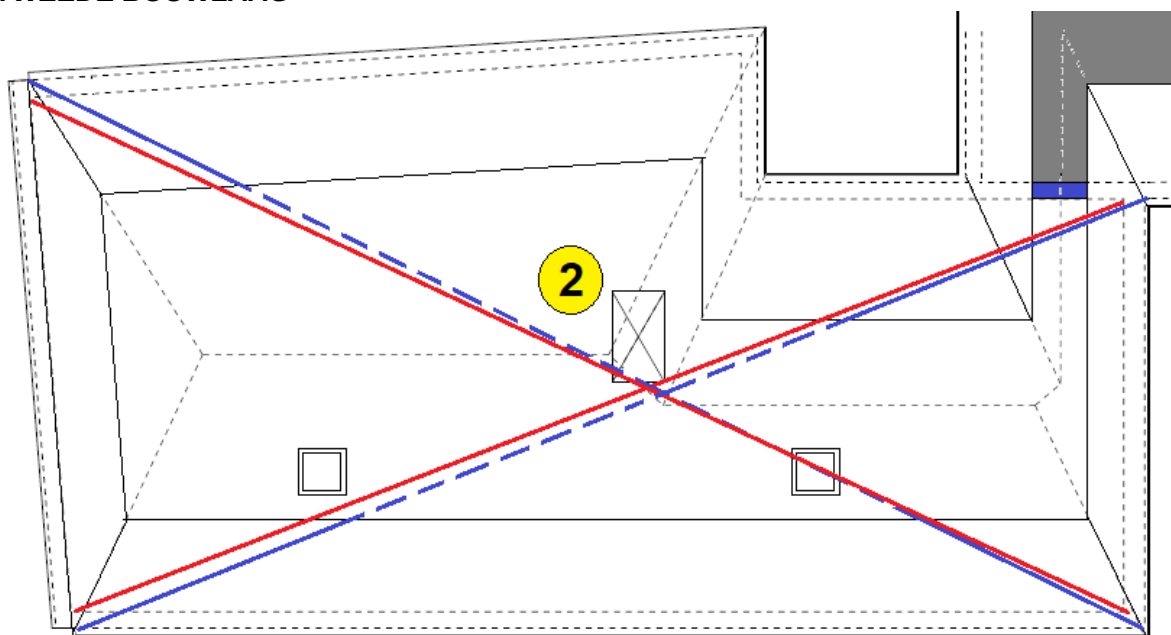
- niet te dateren
- 1870
- 1923
- XXm
- 1985
- 2001
- niet toegankelijk
- belending
- datering van de vloer in de aangegeven perioden
- datering van plafond, zolder of kap in de aangegeven perioden
- interieuraspecten in de aangegeven perioden

1: Trap
2: Vliezoluik

KELDER**EERSTE BOUWLAAG**

TWEEDE BOUWLAAG

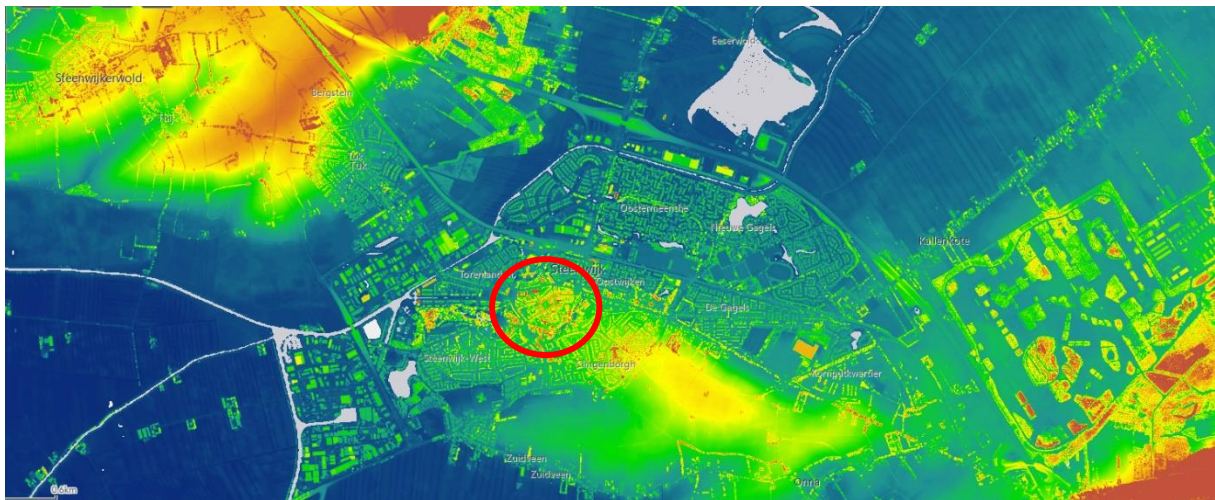

ZOLDER

3 Ontwikkelingsgeschiedenis

Natuurlijk landschap

Steenwijk is ontstaan op de noordelijke rand van een natuurlijke hoogte van dekzand die ontstaan is in de laatste ijstijd. Onder dit dekzand dat een door de wind gevormd systeem is ligt een laag keileem die in de voorlaatste ijstijd werd afgezet door het landijs dat geheel noordelijke Nederland bedekte. Nadat het landijs zich terug trok bleven de uiteinden van het keileemplateau als verhogingen in het landschap achter. Andere uiteinden van keileemlaag zijn de (voormalige) eilanden Texel, Wieringen, Schokland en Urk. Dit landschap ving regenwater op dat zich verzamelde tot beken. Een van die beken de Steenwijker Aa stroomde langs de noordelijke rand dat het water vanaf de hoger gelegen gedeelten afvoerde naar het westelijker gelegen veengebied dat onder invloed van de Noordzee stond.

5: Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) van de omgeving van Steenwijk met in de cirkel Steenwijk op rand van een dekzandrug te midden van de veengebieden.

Bron <https://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/> AHN3 DSM Blauw / Groen / Oranje (dynamische opmaak).

Eerste bewoning

De noordelijke helling langs de Steenwijker Aa was een uitstekende locatie voor de eerste boeren om zich te vestigen. Het riviertje bood voldoende schoon water, langs de oevers was voldoende weiland waar vee werd gehouden en iets verder weg op de wat drogere hellingen werd akkerbouw bedreven. Van deze eerste bewoners zijn sporen in de omgeving van Steenwijk aangetroffen. Ook van de oudere jagende mensen zonder vaste woonplaats zijn sporen in de omgeving aangetroffen.

Ontwikkeling Steenwijk

Aan de voet van de noordwestelijke helling van het dekzandmassief ontstond een agrarische nederzetting. De concentrische vormen rondom de Clemenskerk op de 16de-eeuwse stadsplattegrond van Jacob van Deventer vormen een aanwijzing van de oorspronkelijke nederzetting in de nabijheid van het riviertje de Aa.

6: 16de-eeuwse kaart door Jacob van Deventer, waarop de ligging van Steenwijk zichtbaar is langs de noordelijke rand van de met dekzand afgedekte keileembult (geel). In de groene zone stroomt tussen de twee hoogten het riviertje de Aa. Aan de noordelijke rand van Steenwijk is de cirkelvormige oorsprong (rood) van de nederzetting of versterking zichtbaar.
Bron: <http://bdh-rd.bne.es/viewer.vm?id=0000015403>, p. 83.

Langs deze nederzetting ontstonden routes naar naburige nederzettingen aan de overzijde van het stroomdal van de Steenwijker Aa via de Woldstraat-Weemstraat en naar het zuiden via de Onnastraat. Op enige afstand langs deze nederzetting ontstond zelfs een handelsroute die vanuit Hindeloopen naar het oosten voerde. Deze route zou vanuit het noordwesten voeren via het tracé Gasthuislaan -Gasthuisstraat- Markt -Koningstraat-Scholestraat verder in oostelijke richting¹. Waarschijnlijk werd het oostelijke gedeelte van deze route met het aanbrengen van een middeleeuwse ommuring als onderdeel van het stadsrecht verplaatst naar de Oosterstraat. De route langs de westelijke zijde van de Markt werd als verbinding tussen beide routes het meest belangrijk en was waarschijnlijk het straatgedeelte waar de herbergen stonden. Stalhouderijen en wagenbergingen werden gesticht aan een parallel aan deze verbinding aangelegde achterstraat: de Kalverstraat. Deze ontwikkeling is zichtbaar op de door Jacob van Deventer getekende stadsplattegrond van Steenwijk die dateert uit het midden van de 16de eeuw. Bij de start van de kadastrale registratie in 1832 blijkt dit nog immer het geval.

¹: G.M. Laar, drs. H. Spreen, drs. J. Tiesnitsch, ing. J.D. van der Tuin (2009); Steenwijk, vestingstad, Een terugblik voor de toekomst; Historische Vereniging Steenwijk en Omstreken, Steenwijk, p. 53.

7: Detail van de 16de-eeuwse kaart met in de cirkel de oorspronkelijke nederzetting. Ten zuiden daarvan de Woldstraat-Weemstraat en haaks daarop de Kerkstraat-Onnastraat die de westelijke rand van de Markt vormt. Kruisend op deze as (gestippeld) de Gasthuisstraat-Markt-Koningstraat-Scholestraat en aansluitend op deze as de Oosterstraat die respectievelijk de zuidelijke en de noordelijke rand van de Markt vormen.

Na de kerstening van het gebied door missionarissen in de 8ste eeuw werd bij deze nederzetting een houten kerk gesticht. Door de kerstening kwam de nederzetting en omliggend gebied onder invloed van het bisdom Utrecht (Sticht). In de 11de eeuw kregen de bisschoppen wereldlijk gezag toegekend door de Rooms-Duitse keizer, waardoor zij als landsheer het bisdom konden besturen en militair verdedigen. Daarbij werden militaire operaties niet geschuwd om opstandige onderdanen in het gareel te krijgen, zoals de Slag bij Ane (1227) laat zien. De gunstige positie van de nederzetting Steenwijk ten opzichte van Friesland is waarschijnlijk de reden voor de bisschop om de nederzetting aan het einde van de 13de eeuw stadsrechten te verlenen en zo een militair steunpunt te verkrijgen tegen de Friezen. Tevens werd de kerk, gewijd aan Clemens, verheven tot kapittelkerk.

De gunstig gelegen stad Steenwijk gaat het economisch voor de wind tot aan het begin van de 16de eeuw. Door verschuivingen in politiek opzicht maken zowel de Gelderse hertogen als de Bourgondische aanspraak op het zelfstandige Friesland. De Friezen riepen de hulp in van Gelderse troepen tegen de Bourgondisch aanvalsdrijf. Op weg naar het noorden lag Steenwijk in de weg dat het zwaar te verduren kreeg en in 1523 werd ingenomen, geplunderd en gebrandschat.

8: Ingekleurde kaart van Joan Blaeu (1649); de onderzijde is noord.

Het stratenpatroon op de 17de-eeuwse kaart is niet veranderd ten opzichte van de 16de-eeuwse. De belangrijkste verandering is de stervormige verdedigingslinie die werd aangelegd in de 17de eeuw. De vesting was gebaat bij zo weinig mogelijk doorgangen, waardoor de middeleeuwse Onnapoort werd afgesloten. Langs de straten is op de 17de-eeuwse kaart aaneengesloten bebouwing aanwezig met een open binnenterrein dat is ingericht met (sier)tuinen. Het stratenpatroon vormt bouwblokken, waarlangs bebouwing werd geplaatst. In de na 1523 herbouwde stad was deze bebouwing waarschijnlijk nog niet aansluitend; de kaart laat gaten in de gevelwanden zien. De bebouwing raakte door de verdichting gesloten. Waarschijnlijk werd de oostelijke zijde in de Onnastraat vanwege de vanaf de Markt aanwezige diepe percelen de kleine bebouwing van zijerven voorzien. Deze ontwikkeling kan zich nog verder uitbreiden op de aanwezige achtererven. Gezien de vrij open achter terreinen zou dit mogelijk wijzen op een mogelijke stagnatie in de groei van het inwonertal in de 17de eeuw.

Van de bebouwing langs belangrijke straten en pleinen wordt aangenomen dat het beeld nauwkeuriger is dan van de straten daar omheen. Aan de Markt werden de huizen apart ingetekend als langshuis of als dwarshuis. Het aantal huizen komt niet overeen met het huidige aantal en is mogelijk een gevolg van samenvoegingen van huizen. Vanaf de aansluiting met de Onnastraat werden langs de zuidelijke zijde van de Markt drie langshuizen gevolgd door één dwarshuis en drie langshuizen ingetekend. Uitgaande van het feit dat de eerste drie huizen vanaf de Onnastraat gerekend overeenkomen de eerste drie huizen aan de Markt zou het aansluitend

dwarshuis de voorganger van het huis Markt 60 moeten zijn. De volgende drie langshuizen komen niet overeen met het huidige beeld van de huizen Markt 64 en 66 samen één vrijstaand gebouw vormen, geflankeerd door smalle stegen. Mogelijk behoort het rechter huis bij de rechter belending, waarmee dit een combinatie van een langshuis met een dwarshuis zou kunnen zijn. Op de Kadastrale Minuut (1811-1832) blijkt de omwalling van Steenwijk nog geheel aanwezig en blijken ook de binnenterreinen nog vrijwel onbebouwd te zijn. Op de samengevoegde percelen achter de bebouwing aan de Markt werd een dwars geplaatst volume aanwezig dat doorloopt achter het perceel van Markt 66. Dit volume dat een stadsboerderij blijkt te zijn was bereikbaar via het zij-erf tussen Onnastraat 3 en 7. Al na de Franse tijd kwam het besef dat de vestingen overbodig waren geworden door de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het onderhoud aan deze structuren was kostbaar, maar konden alleen met toestemming van het Ministerie van Oorlog worden gesloopt. Nadat eerst alleen de poorten waren gesloopt volgde in 1870 het eerste gedeelte van de omwalling voor de Van der Kornputsingel en de uitbreidingen aan de westelijke zijde van de stad. Nadat de Vestingwet in 1874 werd aangenomen was deze toestemming niet meer nodig en kon Steenwijk ten behoeve van de infrastructuur en uitbreiding van de stad vrijelijke gedeelten van de wal slechten. De zuidelijke helft bleef intact, waarbij alleen ter hoogte van de Onnastraat een bres in de omwalling werd geslagen. Vanaf 2000 werden deze restanten gerenoveerd en op hoogte gebracht.

Bouw winkel woonhuis

Op de oudste bekende 16de-eeuwse kaart van Jacob van Deventer is de rechthoekige stratenpatroon aansluitende op de Markt zichtbaar met aansluitende bebouwing. Uit de verkaveling die op 17de-eeuwse kaart is afgebeeld blijkt het ondergeschikte belang van de Onnastraat. Langs de Oosterstraat en Gasthuisstraat en de verbinden de westelijke zijde van de Markt met de Kalverstraat als achterstraat zijn vooral diepe percelen aanwezig. Dit betekent dat in

9: Uitsnede uit de 16de-eeuwse kaart van Jacob van Deventer, waarop in de rode cirkel de locatie is aangegeven.

Bron: <http://bdh-rd.bne.es/viewer.vm?id=0000015403>, p.83

de haaks er op staande straten de percelen ondiep zijn en de bebouwing dus navenant kleiner is. Deze bebouwing bezat nauwelijks achtererven, maar konden wel zijerven bezitten, zoals zichtbaar is in de bebouwing. Uitgaande van de oorspronkelijke opzet van een houten huis zou zich tussen dit huis en de belending Onnastraat 3 een osendrop bevinden die zich hier toont als inrit naar de achtererven van de huizen aan de Markt. Deze brede osendrop kan ook gezien worden als een smal zij-erf dat waarschijnlijk oorspronkelijk bij Onnastraat 3 behoorde. De aanwezige één bouwlaag hoge bebouwing links van Onnastraat 3 en rechts van Onnastraat 7 zouden oorspronkelijk ook als zij-erf kunnen hebben gefungeerd; deze bebouwing heeft dezelfde breedte als de inrit. Het eerste huis dat hier gestaan heeft had waarschijnlijk een middeleeuwse oorsprong en stond op een kavel met een zijerf en een ondiep achtererf. Dit eerste huis was mogelijk nog opgebouwd met een houtskelet. Uit het onderzoek van de huizen aan de Markt blijkt dat in tenminste twee daarvan nog restanten van houtskeletten aanwezig zijn en legitimeert de aanname. Op basis van het minder belang van de straat zouden

in de casco's aan de Onnastraat nog meer restanten van houtskeletten zijn te verwachten. De gevels van deze huizen werden daarna langzamerhand in steen uitgevoerd, waarbij liggende onderdelen langer gehandhaafd bleven dan staande elementen.

Binnen dit huis bevindt zich een kleine kelder, waarvan door de afwerking geen datering zichtbaar is. De in de wanden aanwezige verdikkingen tot een meter hoogte zouden kunnen wijzen op een ruimte met een gewelfde beëindiging, net als de kelders onder Onnastraat 7 en Markt 64 waarvan de overvelving wel aanwezig is en de gewelf aanzet zich op circa één meter boven de vloer bevindt. De ruwe rand aan het uiteinde van de verdikking aan de voorzijde zou op een aansluitende wand wijzen, waarmee mogelijk één maat van de ruimte bekend zou kunnen zijn. De afstand ten opzichte van de zijgevel is dermate groot, dat een mogelijke toegang vanaf de zijgevel een gangvormige ruimte oplevert. Deze kelder was via een toegang in de zijgevel toegankelijk. Mogelijk was dit de oorspronkelijke toegang.

10: Uitsnede uit de Kadastrale Minuut (1811-1832). Hierop is in paars het in 1832 aanwezige huis aangegeven en in rood de kleine uitbreiding die behoorde bij de splitsing van dit huis in twee appartementen in 1870. In lichtblauw de bebouwing van Markt 56 en donkerblauw het gedeelte daarvan dat bij het onderzochte huis werd gevoegd.

Bron kaart: Beeldbank Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), nr. MIN04047E01.

1870

Juist vanwege de wat ondergeschikte positie van de Onnastraat zouden hier nog langer dan aan de Markt houten huizen hebben gestaan. Dat sporen van een houtconstructie niet zijn aangetroffen is waarschijnlijk het gevolg van de verbouw in 1870, waarbij tevens het huis in de lengte werd gesplitst.

11: Verbouwing van het huis 1870. Links de uitsnede uit de kadastrale hulpkaart en rechts een zandstenen element dat de afscheiding vormt tussen oud metselwerk (onder) en nieuw metselwerk (boven).

Bron foto links: Kadaster Archiefviewer, nr. HK_SWK01_E_143

Deze verbouwing die is aangetekend in de kadastrale registers betekende min of meer een herbouw op de bestaande funderingen. Boven het gepleisterde plint van de rechter zijgevel zijn nog oudere kleiner bakstenen zichtbaar. De aanwezige zandstenen latei die waarschijnlijk een hergebruikt element is, vormde waarschijnlijk op die plek de overgang tussen oud en nieuw metselwerk en mogelijk ook een overkluizing van de oude naar de nieuwe fundering. De gemetselde voor- en aansluitende rechter zijgevel in rode baksteen zijn aan te wijzen als omhullende gedeelten van dit huis.

12: De Onnastraat gezien naar het zuiden waarop het eerste pand aan de linkerkant het onderzochte huis is. Behalve de niet meer aanwezige flankerende deuropeningen is er sinds die tijd weinig veranderd.

Bron: <http://www.podgrusza.eu/albums/steenwijk/> nr. 29

De symmetrisch ingedeelde voorgevel met een centrale pui was geflankeerd door twee deuropeningen die net als de rechthoekige vensters op de tweede bouwlaag afgeronde boven hoeken bezaten. De linker zijgevel werd gehandhaafd en waarschijnlijk gepleisterd. De achtergevel valt samen met het achterste gedeelte van de linker zijgevel van het huis Markt 56. De reeds aanwezige kelder werd mogelijk ontdaan van zijn gewelf en overkluisd met een balklaag. De vloeren van de eerste bouwlaag en die van de zolder werden voorzien van houten balklagen, samengesteld uit beslagen rondhout. De vloer van de tweede bouwlaag was voorzien van een enkelvoudige geschaafde balklaag, waarvan de onderhoeken zijn geprofileerd. Deze balklaag is vanwege de afwerking en de geschilderde afwerkingen. Dat het huis in de lengte gesplitst werd, betekende twee trappenhuizen, waarvan de contouren aan weerszijden in het plafond langs de zijgevels zichtbaar zijn. Dat de trap in het rechter appartement verder naar achteren stond is waarschijnlijk het gevolg van de splitsing, gecombineerd met een symmetrisch ingedeelde winkelpui, waarvan alleen de rechter etalage bij dit appartement behoorde. Achter de rechter flankerende deuropening bevond zich waarschijnlijk een portaal die het vertrek achter de rechter etalage toegankelijk maakte. Op de tweede bouwlaag werd de splitsing voortgezet

1923

Het onderzochte huis werd in 1882 aangekocht door J. Y. Spanjaard, eigenaar van Markt 56 die met dat huis verenigde. Al in 1905 vertrok deze eigenaar en liet het beheren door W.S. Terpstra. In 1923 werd Terpstra eigenaar van het complex en liet het koppelande bouwdeel tussen beide huizen dat bij Markt 56 behoorde, bij Onnastraat 3 voegen. Het achterste gedeelte van de rechter zijgevel in rode baksteen werd vernieuwd in gele baksteen. In het afgebroken gevelgedeelte was getuige de aanwezige dagkant een venster op de tweede bouwlaag aanwezig; van dit venster zijn verder geen gegevens bekend. Het van Markt 56 afkomstige bouwdeel bezat afwijkende vloerniveaus die waarschijnlijk aansloten op de verder naar voren gelegen bouwdelen. Dit is op jongere bouwaanvraagtekeningen nog zichtbaar aan een afwijkend in de zijgevel geplaatst venster op de tweede bouwlaag. De dichtzetting van dit venster is alleen aan het iets afwijkende gevelmetselwerk zichtbaar; de grootte daarvan en de vorm zijn nauwelijks te herleiden. Eigenaar Terpstra, die naast een boekhandel aan de Markt ook drukker was, liet de interne symmetrisch splitsing van het huis ongedaan maken en bracht hier waarschijnlijk zijn drukkerij onder. Waarschijnlijk werd hierbij het linker trappenhuis dicht gezet en de bovenwoning ingedeeld vanuit het rechter trappenhuis. Deze veranderingen zijn alleen afleesbaar uit de bouwvergunningtekeningen; sporen hiervan zijn niet aangetroffen.

13: De verticale naad tussen de twee verschillende baksteensoorten in de rechter zijgevel. Boven het aanwezige venster is de dagkant van een verdwenen venster zichtbaar. Achter de poortvleugel is het herstelde metselwerk zichtbaar van de verwijderde vensters die op een afwijkende hoogte waren aangebracht.

1985

In 1959 verkocht Terpstra zijn boekhandel en drukkerij aan een uitgever van dag- en weekbladen. On 1964 verhuisde de redactie van de "Oprechte Steenwijker Courant" naar de leegstaande winkelruimte in het huis aan de Markt.

In 1956 werd het huis alweer verkocht, waarschijnlijk omdat het drukken van kranten door wijzigingen in het beleid elders ondergebracht werd. Het huis werd verkocht aan Coöperatie "de Vooruitgang" u.a. die gehuisvest was aan Markt 60. De bank had inmiddels de percelen aangekocht, waarop de stadsboerderij stond. Dit complex werd in ruim twintig jaar tijd drie keer overgedragen en verkocht totdat de gemeente Steenwijk het in 1983 kocht. De gemeente liet het huis aan de Onnastraat verbouwen, waarbij alle houten vloeren op de eerste bouwlaag in beton werden uitgevoerd en waarschijnlijk de verschillende vloerniveaus van de tweede bouwlaag werden gelijk getrokken. Onder het vloergedeelte dat verhoogd werd, werden nieuwe tussenbalken geplaatst en ontbrekend vloerbeschoot werd aangeheeld. De afwijkend in de gevel geplaatste vensters werden verwijderd en dicht gemetseld. De achtergevel werd vanaf het nieuwe vloerniveau van de tweede bouwlaag op nieuw opgemetseld en als spouwmuur uitgevoerd. Het aanwezige venster werd in historische vormen in moderne houtsoorten gereconstrueerd

Op de plaats waar de muur stond die het pand in twee appartementen splitste, werden stalen onderslagen op stalen kolommen onder de balklagen ingebracht. Bestaand metselwerk werd waar nodig hersteld en overbodige gevelopeningen werden dicht gemetseld. Het achterste gedeelte van de linkerzijgevel en het onderste gedeelte van de achtergevel werden vernieuwd als spouwmuur. De aanwezige kap werd geheel vernieuwd in ruw gezaagd vurenhout als sporensparanten met standvinken en sloffen. Intern verdween de trap naar de tweede bouwlaag. Een nieuwe open steektrap met tussenbordes werd in de hoek linksachter gerealiseerd en de zolder werd bereikbaar gemaakt met een vliezotrap. Waarschijnlijk dateert het openbare toilet ook uit deze periode. Op de plaats van de voormalige trap werd een standaard toiletelement met een directe toegang van buiten ingebracht. Het geheel werd aan de binnenzijde ommetseld met een halfsteens dikke muur en sluit aan op het schone metselwerk dat in de hoek van de aansluitende wanden bij de nieuwe trap is aangebracht. De voormalige toegang tot de kelder in de zijgevel werd daarbij afgesloten.

14: Trap naar de tweede bouwlaag

2001

Met de verhuur aan het Kermismuseum werden de massieve buitenmuren voorzien van geïsoleerde voorzetwanden en werd de onderzijde van de zoldervloer voorzien van glaswoldekens. Daarbij werden ramen in de tentoonstellingsruimte geblindeerd of werd de voorzetwand doorgetrokken. Ook de verdere inrichting met vitrines verhogingen en barmeubel dateren uit deze periode. Omdat het museum uitbreiding van de ruimte zocht werd in 2001 het pand gekoppeld met Onnastraat 7 via een luchtbrug. Van deze luchtbrug is de

15: Luchtbrug tussen Onnastraat 3 (rechts) en Onnastraat 7 (links).

bouwaanvraag bewaard gebleven en de datering zichtbaar in het koppelprofiel van de isolerende beglazing.

4 Beschrijvingen

Volume en ligging

Dit huis dat in de oostelijke gevelwand van de Onnastraat staat is twee bouwlagen hoog met een zolder onder een schilddak. Dit casco is gedeeltelijk voorzien van een kelder.

Gevels

Voorgevel

Deze aan de Onnastraat staande gevel is vanaf het maaiveld tot aan de kroonlijst geheel gemetseld in kruisverband van met een formaat van 21-21,5 x 10,5 x 5,2 cm met een 10-lagenmaat van 63 cm. Dit is een ander baksteenformaat dan hoger in de gevel aanwezig en lijkt niet oorspronkelijk. Het voegwerk van het opgenomen metselwerk is gesneden uitgevoerd met een mortel op cementbasis. Het hoger in de gevel aanwezige voegwerk is wel met een gesneden voeg uitgevoerd maar waarschijnlijk met een kalkmortel. Het boven de kroonlijst aanwezige dakschild is bedekt is met gesmoorde Opnieuw Verbeterde Hollandse (OVH) dakpannen.

16: Voorgevel aan de Onnastraat met een detail van de winkelpui.

De gevel is symmetrisch ingedeeld met op de eerste bouwlaag een opening waarin een pui is geplaatst. Ook de pui bezit een symmetrische indeling; de omlijsting is uitgevoerd als hoofdgestellijst op pilasters en basementen. Het fries is voorzien van cassettes gescheiden door consoles. De pilasters zijn elk voorzien van twee cassettes, gescheiden door een rozet. Elk basement bezit een dekplaat als lekdorpel en is voorzien van een cassette. De linker twee en de rechter twee basementen zijn gekoppeld met een borstweringspaneel waarin een cassette is aangebracht; op deze panelen is de lekdorpel doorgetrokken. In de buitenste velden is een 2-ruits schuifvenster aangebracht, waarvan het bovenlicht is voorzien van afgeronde hoeken en het onderraam een geprofileerde weldorpel bezit. In het middelste veld is een deuropening geplaatst op een hardstenen dorpel met neuten. De opening is voorzien van een paneeldeur met drie 8-hoekige panelen en een enkelruits bovenlicht op een geprofileerde tussendorpel; het bovenlicht bezit afgeronde hoeken. Op de tweede bouwlaag zijn drie openingen met afgeronde bovenhoeken aanwezig die zijn beëindigd met een anderhalf steens hoge rollaag. In deze openingen zijn T-ruits schuifvensters geplaatst op een voor de gevel uitstekende houten onderdorpel.

Rechter zijgevel

De rechter zijgevel is volledig zichtbaar langs de inrit naar een gezamenlijk achtererf. Deze zijgevel is gemetseld in kruisverband van drie baksteensoorten vanaf het plint tot aan de dakvoet.

In het bij de oorspronkelijke voorgevel aansluitende metselwerk is op de tweede bouwlaag een opening met afgeronde bovenhoek aanwezig die is beëindigd met een anderhalf steens hoge rollaag. In deze opening is een 6-ruits schuifvenster geplaatst op een voor de gevel uitstekende houten onderdorpel. Het daaronder aanwezige metselwerk met een formaat van 21-21,5 x 10,5 x 5,2 cm met een 10-lagenmaat van 63 cm sluit aan bij het formaat dat in de voorgevel is aangetroffen. In dit metselwerk is een opening op de eerste bouwlaag aanwezig waarin een kozijn met deur van geborsteld staal is geplaatst die toegang geeft tot het openbare toilet. Daarachter is een formaat aangetroffen van 21-21,5 x 10,2-10,5 x 4,8 cm en een 10-lagenmaat van 60,2 cm. Dit metselwerk sluit aan de rechterzijde met een doorgaande naad op het volgende gevelgedeelte. Langs de naad is een hoekoplossing van het metselwerk zichtbaar die de positie van twee verdwenen gevelopeningen aangeven. In dit metselwerk zijn vier openingen aanwezig, waarvan de rechter twee zijn beëindigd met een steens hoge strekse boog. In de openingen zijn 6-ruits schuifvensters op een voor de gevel uitstekende houten lekdorpel geplaatst. Op de derde opening sluit de luchtbrug tussen Onnastraat 3 en 7 aan. Van deze opening zijn verder geen kenmerken zichtbaar. Het laatste venster bevindt zich op de eerste bouwlaag en bezit geen latei. Deze opening is gezien het verband in de gevel uitgehakt en voorzien van een toiletvenster geplaatst dat waarschijnlijk als een woningverbetering is aangebracht. Naast deze opening is de dagkant van een vijfde opening zichtbaar die mogelijk dicht is gezet vanwege het toilet. Gezien de hoogte kan die niet meer zijn dan een 4-ruits venster. Naast de borstwering van het venster op de eerste bouwlaag is een getoogd zandstenen element ingemetseld, waarin de initialen I W zijn aangebracht dat mogelijk een steenhoudersmerk betreft. Omdat het metselwerk onder het zandstenen element is aangeheeld zou hier een opening zijn te verwachten en functioneerde het element als latei. Gezien de profilering van deze latei zou dit element op deze plaats zijn hergebruikt.

Het op de achtergevel aansluitende gedeelte van het metselwerk is uitgevoerd in gele bakstenen met een formaat van 18 x 8 x 3,5 cm. In dit metselwerk zijn ook gedeelten met appelbloesemkleurige baksteentjes met een iets groter formaat van 18,5-19 x 8,5 x 3,5-3,7 cm aangetroffen. In dit gevelgedeelte is één opening aanwezig. Deze opening is beëindigd met een halfsteens hoge rollaag. In de opening is een 6-ruits schuifvensters op een voor de gevel uitstekende houten lekdorpel geplaatst.

17: De verticale naad tussen de twee verschillende baksteensoorten in de rechter zijgevel. Boven het aanwezige venster is de dagkant van een verdwenen venster zichtbaar. Achter de poortvleugel is het herstelde metselwerk zichtbaar van de verwijderde vensters die op een afwijkende hoogte waren aangebracht.

Achtergevel

Door de aansluitende bebouwing van Markt 56 is de achtergevel gedeeltelijk zichtbaar. Het niet zichtbare gedeelte is onderdeel geworden van de linker zijgevel. Deze gevel is geheel gemetseld in kruisverband vanaf het maaiveld tot aan de dakvoet. De onderste helft van deze gevel is

opgemetseld met gele hergebruikte bakstenen met een formaat van 18-18,5 x 8-8,5 x 3,5-3,7 cm en een 10-lagenmaat van 48,5 cm.

18: Achtergevel. Links een overzicht. In het midden een detail van deze gevel met een horizontale bouwnaad ter hoogte van de onderzijde van het venster op de tweede bouwlaag, die aangeeft dat deze gevel met twee partijen gele baksteen is opgebouwd als spouwmuur. Rechts een detail van de glasdeur die is uitgevoerd in meranti, een moderne houtsoort.

Daarboven lijkt dezelfde baksteensoort aanwezig te zijn; het formaat daarvan lijkt iets af te wijken gezien het verloop in het verband op de grens van beide gevel vlakken. Beide gedeelten van de gevel daarbij opnieuw opgemetseld en waarschijnlijk uitgevoerd als spouwmuur. In de gevel zijn drie rechthoekige openingen aanwezig die allen zijn beëindigd met een halfsteens hoge rollaag. In de openingen zijn twee 6-ruits schuifvensters en een deurkozijn met bovenlicht. De vensters bezitten een voor de gevel uitstekende houten onderdorpel als lekdorpel. Het deurkozijn is geplaatst op een hardstenen onderdorpel met neuten. De vensters dateren gezien de nog scherpe detaillering van de profielen en de zichtbare houtnerf door het schilderwerk uit de tweede helft van de 20ste eeuw. Het dakschild is bedekt is met gesmoorde Opnieuw Verbeterde Hollandse (OVH) dakpannen.

Linker zijgevel

Door de aansluitende bebouwing in de Onnastraat en die van Markt 56 is de linker zijgevel gedeeltelijk zichtbaar. Het zichtbare gedeelte van deze gevel is in drie gedeelten te onderscheiden. Het linker gedeelte dat aansluit op het casco van Markt 56 is gemetseld in halfsteens verband vanaf het maaiveld tot aan de dakvoet met een modern bakstenen in Waalformaat. Dit metselwerk is afgewerkt met een iets terug liggende platvolle voeg, uitgevoerd met cementmortel. In dit metselwerk dat waarschijnlijk is uitgevoerd als spouwmuur zijn geen openingen aanwezig. De dakschilden zijn bedekt is met gesmoorde Opnieuw Verbeterde Hollandse (OVH) dakpannen.

19: Linker zijgevel die geheel is gepleisterd. In het pleisterwerk zijn verschillende bouwfasen en herstellingen herkenbaar.

Het aansluitende gedeelte inclusief een gedeelte van de achtergevel is vanaf het maaiveld tot aan de dakvoet vlak gepleisterd met een cementmortel. In dit gepleisterde gevelgedeelte zijn vier openingen aanwezig. Op de eerste bouwlaag bevindt zich een deuropening naar een binnenplaats die gedeeltelijk bij dit casco behoort. In de opening is een modern enkelvoudig kozijn met een vlakke deur geplaatst. Daarboven zijn op de tweede bouwlaag drie openingen met 4-ruits vensters aanwezige die zijn geplaatst op een gepleisterde lekdorpel. Het rechter gedeelte dat zich boven de aansluitende belending aan de Onnastraat bevindt is tot aan de dakvoet gemetseld in kruisverband. Langs de aansluiting met de voorgevel is een verticale naad aanwezig, waartegen het verband aansluit en die wijst op de vernieuwing van de voorgevel.

Binnenruimte

Kelder

Rechthoekige ruimte over de gehele breedte van het casco. De vloer is voorzien van een cementdekvloer, de wanden zijn gepleisterd met een cementmortel en in het plafond is de onderzijde van een combinatievloer met lichtbetonnen elementen zichtbaar. In de nis aan de rechterzijde is het plafond voorzien van een underlaymentplaat. In de nis aan de linkerzijde is een vuren houten open steektrap met bovenkwart geplaatst. Al deze kenmerken wijzen op een datering in de tweede helft van de 20ste eeuw. Op de voorwand en de aansluitende linker zijwand is een verdikking aanwezig met een dikte van 12 cm en circa 1 meter hoog. De linker rand van de voorwand bezit een onregelmatig oppervlak en wijst op de aanzet van een muur. Dit kan een scheidingsmuur zijn maar ook de eindmuur van een veel kleinere kelder die gezien de hoogte van de verdikking mogelijk een gewelfde beëindiging had. Door het ontbreken van verdere kenmerken is deze kelder nauwelijks te dateren. In het algemeen werden vanaf de 19de eeuw geen overwelfde kelders meer gemetseld.

20: Kelderruimte naar de linker zijgevel. In het plafond is de combinatievloer met elementen in lichtbeton zichtbaar.

Eerste bouwlaag

Deze bouwlaag is geheel afgewerkt met modern tapijt op de vloer, op diverse wijzen afgewerkte wanden en een systeemplafond. De vloer bezit twee niveaus, waarvan het laagste aansluit op het straatniveau. In het systeemplafond is een afgetimmerde balk op twee dito kolommen en een gemetseld penant in de achterwand zichtbaar, die in de lengte door de ruimte loopt. De eerste kolom staat op de vloerrand midden in de ruimte, terwijl de tweede tegen de binnenzijde van de pui in de voorgevel is geplaatst. Achter het systeemplafond is een geschilderde enkelvoudige balklaag zichtbaar, waarvan de balken een doorsneden van 13 x 19 cm bezitten en een h.o.h.-afstand van ca 1 meter; de

21: Geheel ingerichte winkelruimte gezien naar de achtergevel.

onderhoeken zijn voorzien van duivejagers. Op deze balklaag is een vloerbeschot met een werkende breedte van 28-29 cm aanwezig. Deze vloer dateert gezien de kenmerken waarschijnlijk uit de 18de eeuw en is mogelijk gehandhaafd bij de afbraak van een ouder casco of hergebruikt.

22: Details van de plafondbalklaag. Links het herstel van het vloerbeschot en rechts een aansluitende wand op het plafond die een smalle ruimte aangeeft, mogelijk een portaal of gang met trapopgang naar de tweede bouwlaag.

In het plafond is de afdruk van een aansluitende wand zichtbaar op ca. 0,9 meter van de rechter zijmuur en was waarschijnlijk een gang die de voorgevel verbond met de binnenplaats aan de rechterzijde. Aan de linkerzijde is over twee balkvakken diezelfde balklaag zichtbaar. Daarachter zijn diezelfde balken zichtbaar maar voorzien van niet geschilderd vuren houten beschot met een werkende breedte van 14 cm. De eerste tussenafstand is nog vergelijkbaar met de afstanden ervoor, terwijl die erachter balk vakken met een h.o.h.-afstand van ca. 0,75 meter bezitten. Vanaf dit gedeelte worden de geprofileerde balken afgewisseld met moderne balkafmeting van 6 x 17,5 cm. op de laatste balkvakken aansluitend tegen de achtergevel is wel weer het geschilderde beschot met een werkende breedte van 28 cm aangetroffen. Omdat de schilderlaag doorloopt en geen sporen van hergebruik van het beschot zijn te ontdekken zouden de tussenbalken met een moderne afmeting zijn toegevoegd aan de balklaag; zonder de moderne balken zou de h.o.h.-afstand ca 1,6 meter bedragen. De wanden bezitten diverse afwerkingen. De binnenzijde van de linker zijgevel en rechter zijmuur zijn afgeplaat en voorzien van isolatie. Het gedeelte aansluitend op de achterwand is voorzien van geschilderd stucwerk. In deze hoek is een rechte steektrap met tussenbordes op stalen keepbomen geplaatst. De treden zijn samengesteld uit gelakt merbau. De overige wanden zijn gemetseld in halfsteens verband vanaf de vloer tot aan het plafond met een modern bakstenen in Waalformaat. Dit metselwerk is afgewerkt met een iets terug liggende platvolle voeg, uitgevoerd met cementmortel. In deze afgescheiden ruimte bevinden zich de toegang tot de kelder en een van buiten toegankelijk openbaar toilet.

Tweede bouwlaag

Deze bouwlaag is ingedeeld met tussenwanden in een tentoonstellingsruimte, een pantry en enkele werk- en bergruimten. Vanuit de trapopgang is de tentoonstellingsruimte toegankelijk. Alle ruimten zijn afgewerkt met een tapijt op de vloer, voorzetwanden langs de buitenmuren, stijl- en regelwerk wanden met beplating als ruimte scheidingen en een systeemplafond. In het systeemplafond is een afgetimmerde balk op één vierkante stalen kolom afm. 10 x 10 cm, die in de lengte door de

23: Volledig ingericht ruimte op de tweede bouwlaag, gezien naar de voorgevel.

ruimte loopt. Achter het plafond is een enkelvoudige balklaag zichtbaar, waarvan de balken zijn samengesteld uit gekantrecht rondhout, waartegen moderne gezaagde balken zijn aangebracht. In de linker zijmuur is een doorgang aangebracht die aansluit op een luchtbrug naar de tweede bouwlaag van Onnastraat 7. De puien van deze luchtbrug zijn samengesteld uit moderne geschilderde kozijnprofielen waarin een moderne houtsoort meranti herkenbaar is. Hiermee is deze luchtbrug te dateren in de tweede helft van de 20ste eeuw.

Zolder

In het plafond van de tweede bouwlaag is een vliezoluik aanwezig waarop een houten trap ligt die de zolder toegankelijk maakt. Op de zolder ligt een vloerbeschot van delen met een verschillende werkende breedte. Het grootste, niet aansluitende, gedeelte bezit een werkende breedte van 23-25 cm. op deze vloer is een dakconstructie geplaatst die is samengesteld uit sporen met haanhouten, waarin een nok regel is aangebracht. De afmeting van de uit gezaagd vurenhout gehaalde sporen en de nokregel bedragen 5 x 11,5 cm en die van de haanhouten 3,5 x 14,5 cm. De sporen zijn ondersteund met een open knieschot dat is samengesteld uit vloerregels waarop standvinken zijn aangebracht, allen met dezelfde afmeting van 5 x 9,5 cm. over de sporen is een dakbeschot van underlayment, dat dakpansgewijs is aangebracht.

24: Zolderruimte gezien naar de achtergevel.

5 Waardenstelling & aanbevelingen

Waardenstelling

Als uitgangspunt voor de contextuele waardenstelling zijn de Richtlijnen voor Bouwhistorisch Onderzoek 2009 (opgesteld door onder andere de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) gebruikt. In de waardenstelling wordt het object beschouwd op verschillende niveaus. Het eerste niveau is de externe of contextuele waardenstelling, waarin het pand beschouwd wordt op cultuurhistorische aspecten. In deze waardenstelling wordt gerefereerd aan de aspecten algemeen historische waarden, stedenbouwkundige waarden, architectuurhistorische waarden, bouwhistorische waarden en waarden vanuit het gebruik. Deze waarden worden vergeleken met de waarden zoals die zijn vermeld in een redengevende omschrijving van het monument, situering in een beschermd stadsgezicht, etc. In deze waardenstelling wordt het bouwwerk of de structuur als geheel en de (voornaamste) onderdelen ervan beschouwd, waarbij de uitgangspunten voor de waardenstelling en de resultaten van het onderzoek zijn verwerkt.

Contextuele waardenstelling

Algemeen historische waarden

Het onderzochte huis bezit algemeen gezien positieve monumentale waarden vanwege de plaatsing aan de Onnastraat een voormalige uitvalsroute vanuit Steenwijk naar het zuiden. De straat is één van de vier dragers in de structuur buiten de oorspronkelijke nederzetting die van de bisschop van Utrecht stadsrechten ontving om de grenzen van het Oversticht te beschermen.

Stedenbouwkundige waarden

Het onderzochte huis bezit stedenbouwkundig gezien Overzicht positieve monumentale waarden vanwege de ligging aan de Onnastraat, een straat die aanvankelijk als drager in de rechthoekig aangelegde stedelijke structuur van Steenwijk waarvan het belang door de eeuwen afnam. Dit is zichtbaar in de afsluiting van de middeleeuwse stadspoort in de 17de-eeuwse omwalling en de beperkte grootte van de huizen die geplaatst waren op percelen met zijerven.

Architectuurhistorische waarden

Het onderzochte huis bezit architectuurhistorisch gezien positieve monumentale waarden vanwege de plaatsing en detaillering van de aanwezige vensters, deuropeningen en de winkelpui in de lijstgevel die verwijzen naar de meest belangrijke laat 19de-eeuwse bouwphase.

Bouwhistorische waarden

Het onderzochte huis bezit bouwhistorisch gezien positieve monumentale waarden vanwege aanwezige restanten van oudere bebouwing, constructies en bouwsporen die de ontwikkeling afleesbaar maken en zelfs iets laten zien van oudere bebouwing op deze plaats.

Waarden vanuit het gebruik

Het onderzochte huis bezit vanuit het gebruik gezien positieve monumentale waarden, vanwege de afleesbaarheid van het gebruik als woon/winkelhuis vanaf de bouw tot aan nu.

Interne waardenstelling

Bij de interne waardenstelling wordt het object beschouwd op de samenstelling van de onderdelen. In de waardenstelling die volgt wordt het belang van een onderdeel voor de ontwikkeling van het geheel vanuit historisch oogpunt bepaald. Deze gaat uit van drie categorieën: hoge monumentwaarde, positieve monumentwaarde en indifferente monumentwaarde en zijn respectievelijk met de kleuren blauw, groen en geel aangegeven op

tekeningen. Deze waardenstelling wordt weergegeven op de ingekleurde 'waardenstellingsrepresentatietekeningen.

HOGE MONUMENTALE WAARDEN

Onderdelen die essentieel zijn voor het herkenbaar houden van het oorspronkelijke gebouwconcept hebben een hoge monumentale waarde. Een hoge monumentwaarde betekent dat:

- Behoud van deze elementen prioriteit heeft
- Aanpassingen alleen te verantwoorden zijn wanneer deze de bestaande monumentwaarden behouden of versterken

Hoge monumentale waarden zijn:

- Oorspronkelijk metselwerk van de gevels en kelderruimten met daarin de aanwezige openingen, afwerkingen en bouwsporen. Uitgezonderd hiervan zijn de aanwezige spouwmuren en de binnen de gevel aanwezige voorzetwanden;
- Oorspronkelijke balklagen met beschot van de vloeren van de bouwlagen en de zolder met de daarin aangebrachte wijzigingen en sporen;
- Oorspronkelijke in de openingen aangebrachte vensters, deuren en puien met de daarin aangebrachte wijzigingen.

POSITIEVE MONUMENTALE WAARDEN (GROEN)

Onderdelen die ondersteunend zijn aan het oorspronkelijke gebouwconcept hebben een positieve waarde. Een positieve monumentwaarde betekent dat:

- Behoud van het element het uitgangspunt is, maar dat aanpassingen onder voorwaarde dat deze passen in het gebouw mogelijk zijn

Positieve monumentale waarden zijn:

- Traditionele dakpanbedekking op het schilddak;

INDIFFERENTE MONUMENTALE WAARDEN (GEEL)

Onderdelen van het gebouw, die in authenticiteit en detail zijn aangetast of in afwijkende architectuur zijn vernieuwd hebben een indifferente monumentwaarde. Een indifferente monumentwaarde betekent dat:

- Behoud van dit element is optioneel
- Behoud van de herkenbaarheid van het oorspronkelijke ensemble wenselijk is.

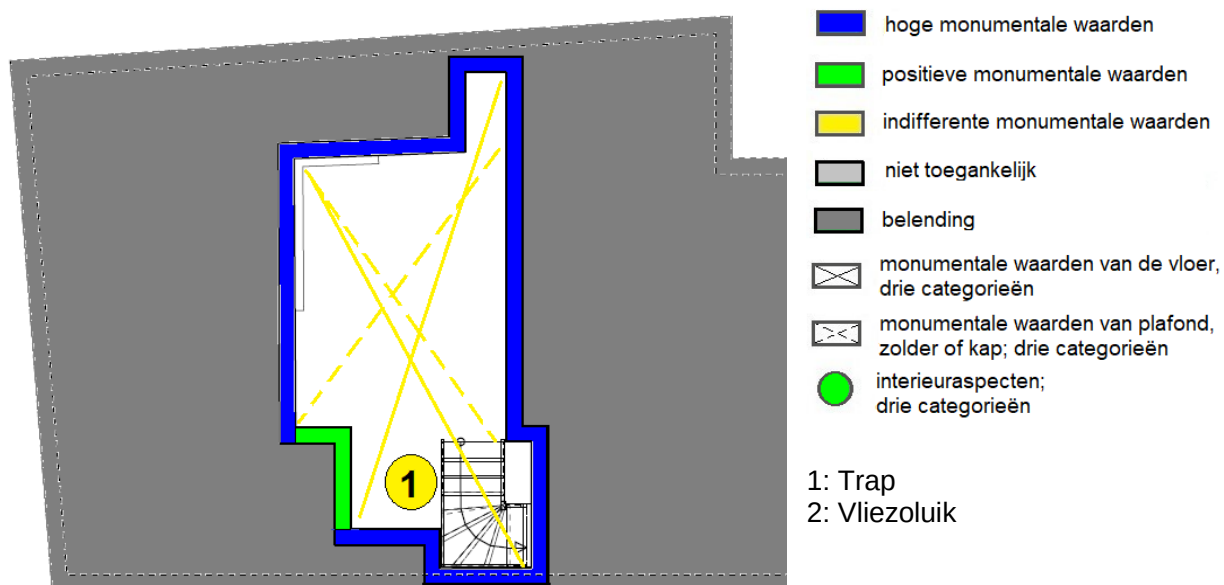
Indifferente monumentwaarden zijn:

- Moderne Traditionele spouwmuren en de binnen de gevel aanwezige voorzetwanden;
- Moderne staalconstructie die de oorspronkelijk scheiding vervangt;
- Moderne kapconstructie, waarin twee dakvensters zijn uitgespaard; de dakpanbedekking is hiervan uitgezonderd;
- Moderne dakkapel met platte afdekking;
- Moderne afwerkingen van de ruimten, zoals cementdekvloeren, projecttapijt, raaplagen, systeemplafonds;
- Moderne inrichting die behoort bij het ensemble van het voormalige Kermismuseum;
-

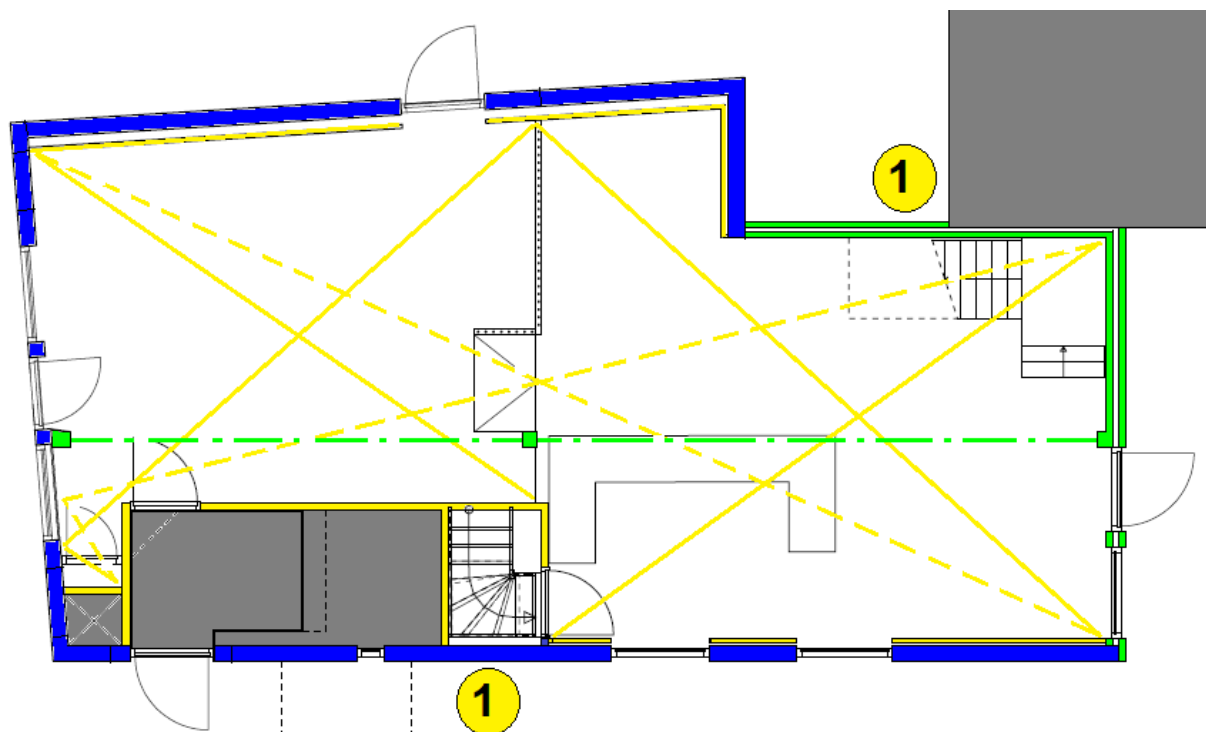
WAARDERINGSKAARTEN

Bron: Huls Architecten BV, werknummer 2881, blad OS 3.1 d.d. 27-07-2022.

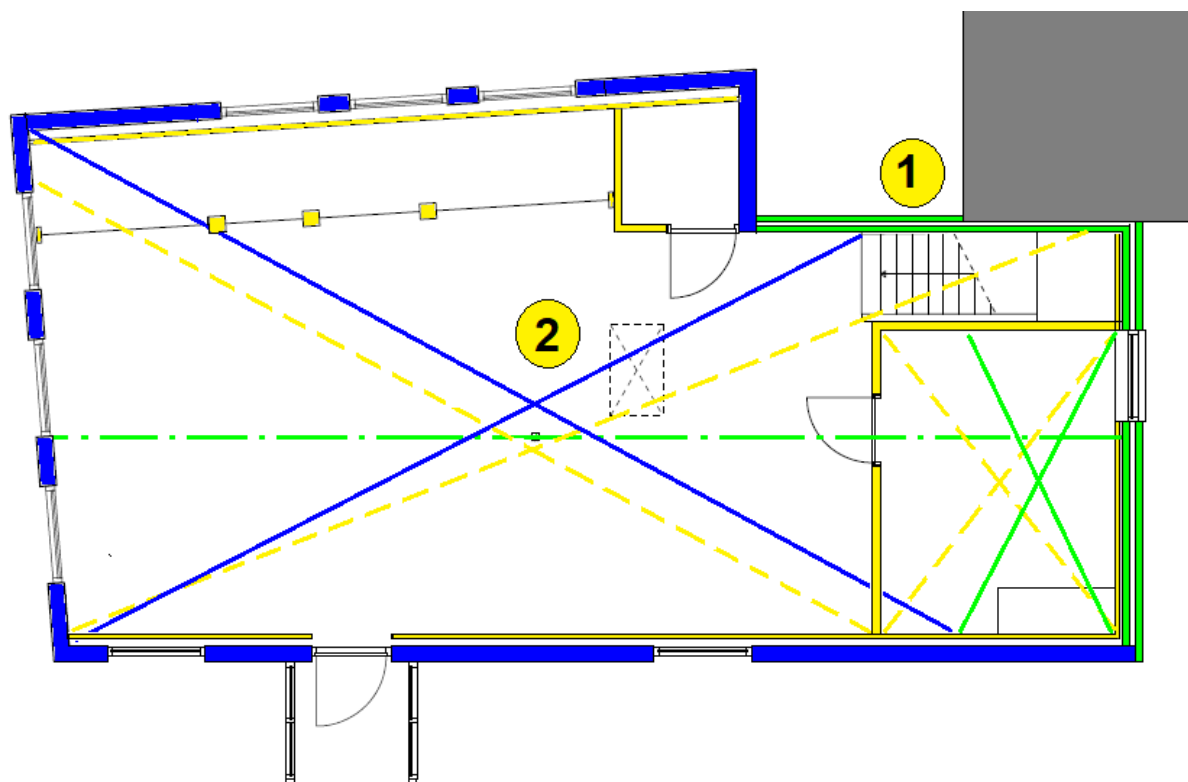
LEGENDA

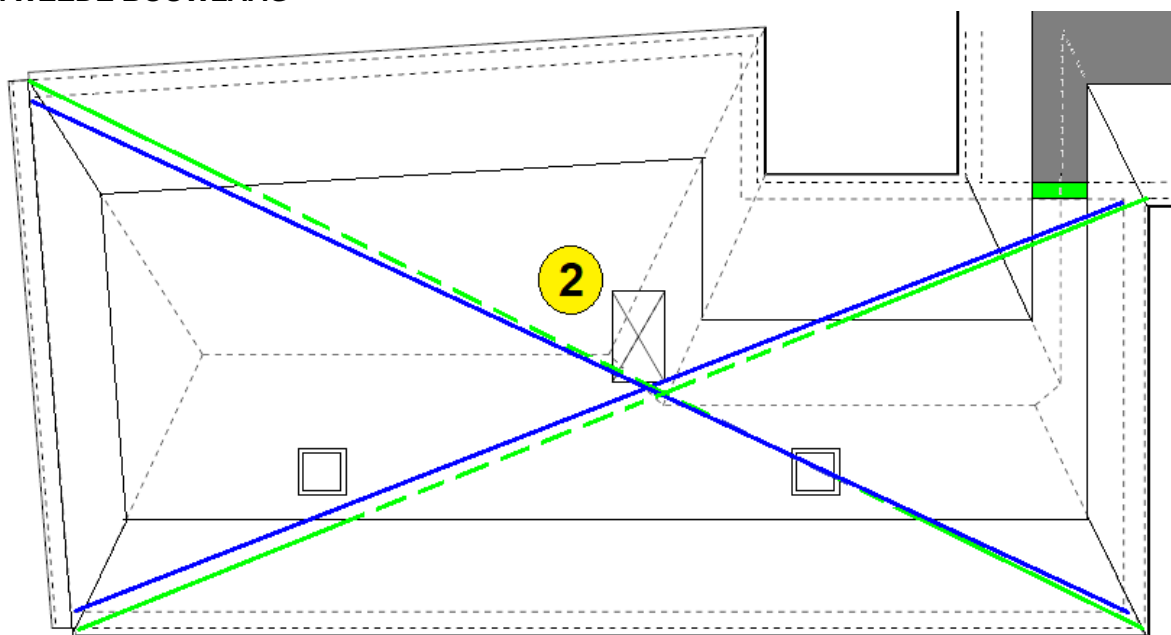
KELDER

EERSTE BOUWLAAG

TWEEDE BOUWLAAG

ZOLDER

Aanbevelingen

De uitgevoerde opname geeft een redelijk beeld van de ontwikkeling van het in de late 19de eeuw herbouwde huis tot heden. Over voorgangers van dit huis kan veel minder worden gezegd, omdat de meeste sporen door de herbouw zijn uitgewist. Met de navolgende onderzoeken zouden de openstaande vragen beantwoord kunnen worden. Voor deze onderzoeken is het noodzakelijk de collectie wordt opgeslagen of tijdelijk elders wordt tentoongesteld:

- Kleurenonderzoek in het interieur waarmee enerzijds de oorspronkelijke indeling van de bouwlagen kan worden bepaald en anderzijds de basis vormt voor een nieuw op te zetten kleurenschema voor de vertrekken op deze bouwlaag.
- Aanvullend bouwhistorisch onderzoek in het pand nadat vloerafwerkingen, voorzetwanden en eventuele plafonds zijn verwijderd. Met de daarachter verscholen oppervlakken kunnen sporen in de kelders, bouwmuren en plafonds gedocumenteerd worden;
- Dendrochronologisch onderzoek in het voorste gedeelte van de plafondbalklaag op de eerste bouwlaag.

6 Bronnen

Boeken

Ben Kooij, Ben Olde Meierink, Chris Kolman, Jan ten Hove, Marieke Knuijt, Ronald Stenvert (1998), *Monumenten in Nederland. Overijssel*; Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist / Waanders Uitgevers, Zwolle

H.J. Versfelt en M. Verschoor (2005); *De atlas van Huguenin, Militair-topografische kaarten van Noord-Nederland 1819-1829*; Uitgeverij Heveskes Groningen

G. Berends (1999); *Historische houtconstructies in Nederland*; Stichting Historisch Boerderij Onderzoek Arnhem

E.L. van Olst (2002); *Landelijke Bouwkunst Overijssel*; Stichting Historisch Boerderij Onderzoek Arnhem

G.M. Laar, drs. H. Spreen, drs. J. Tiesnitsch, ing. J.D. van der Tuin (2009); *Steenwijk, vestingstad, Een terugblik voor de toekomst*; Historische Vereniging Steenwijk en Omstreken, Steenwijk

Jan Pluis; *De Nederlandse Tegel (2013), Decors en benamingen 1570-1930*; Primavera Pers Leiden

Websites

Geschiedenis van de Stellingwerven en Noordwest Overijssel (Steenwijkerland) [link](#)

Steenwijk in beeld [link](#), nr 29

Facebookpagina HV Steenwijk en Omstreken

Beeldbank Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Beeldbank Collectie Overijssel

Rijksdienst voor Kunsthistorische Documentatie (RKD)

Archieven

Tentoonstelling Museum Steenwijk, Markt 60-64, bezocht tijdens de opname op 15 juli 2021

Bouwvergunningenarchief gemeente Steenwijk

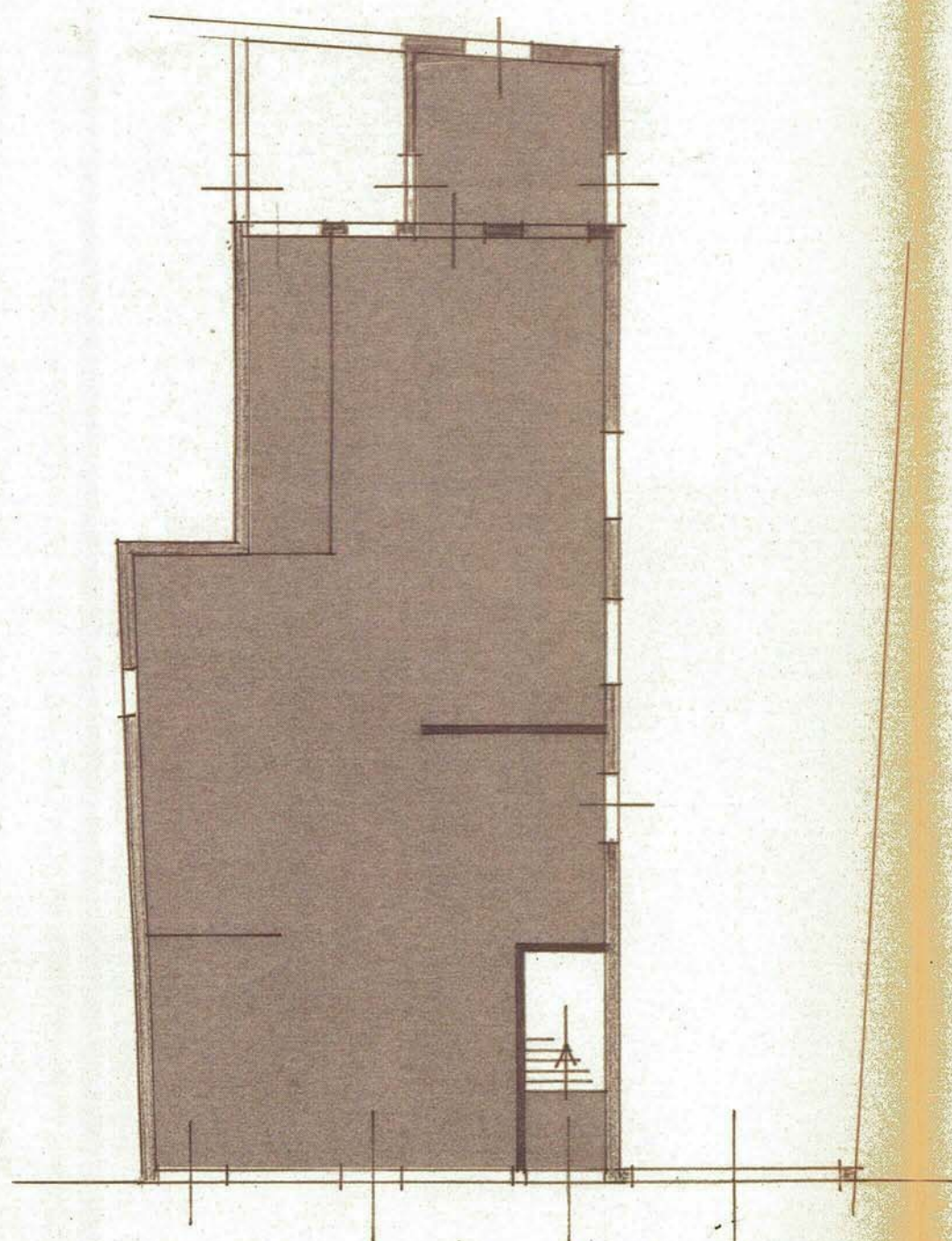
Kadaster Archiefviewer

Bijlagen

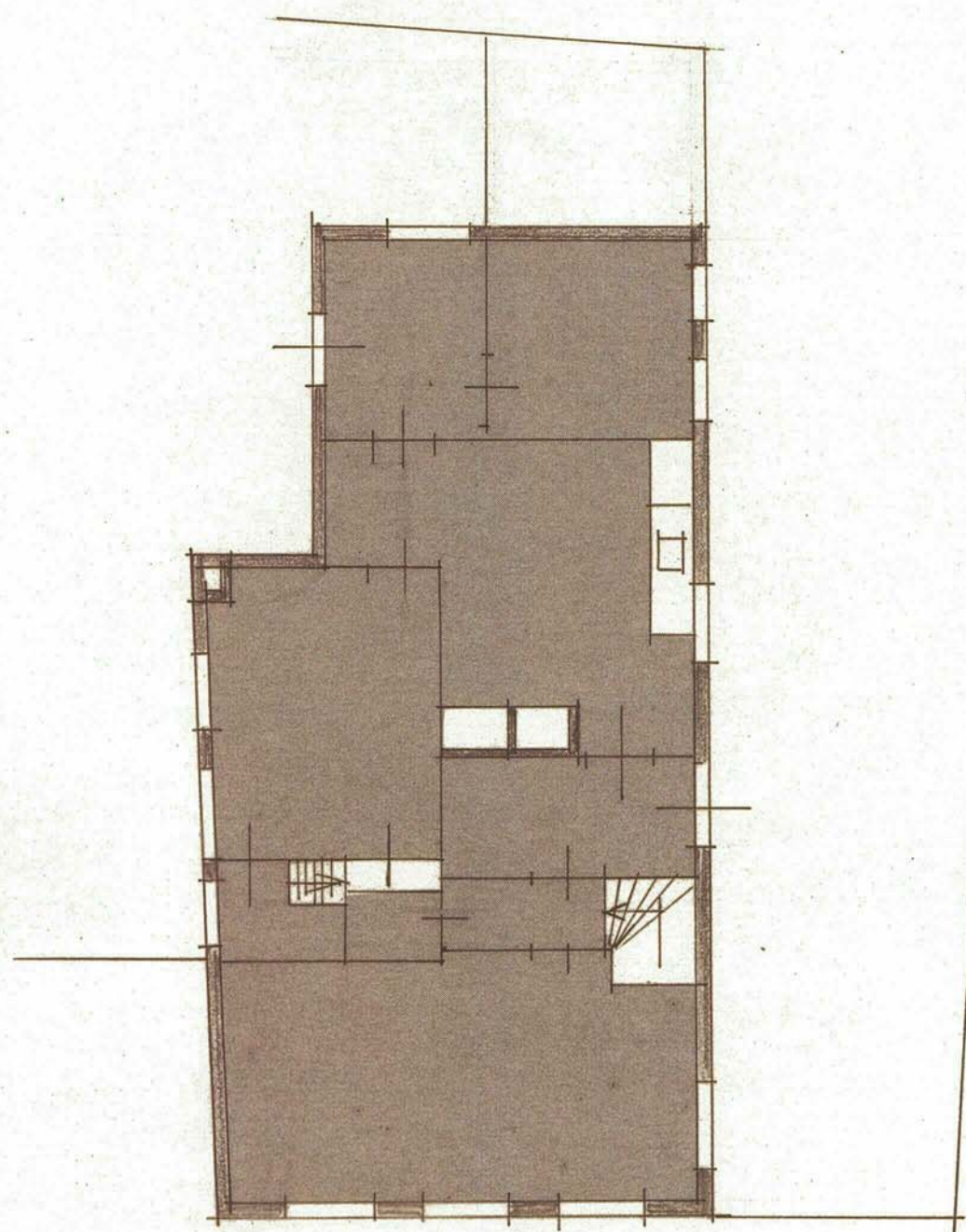
Bijlage 1: Bouwvergunningstekening 1983

Bijlage 2: bouwvergunningstekening 2001

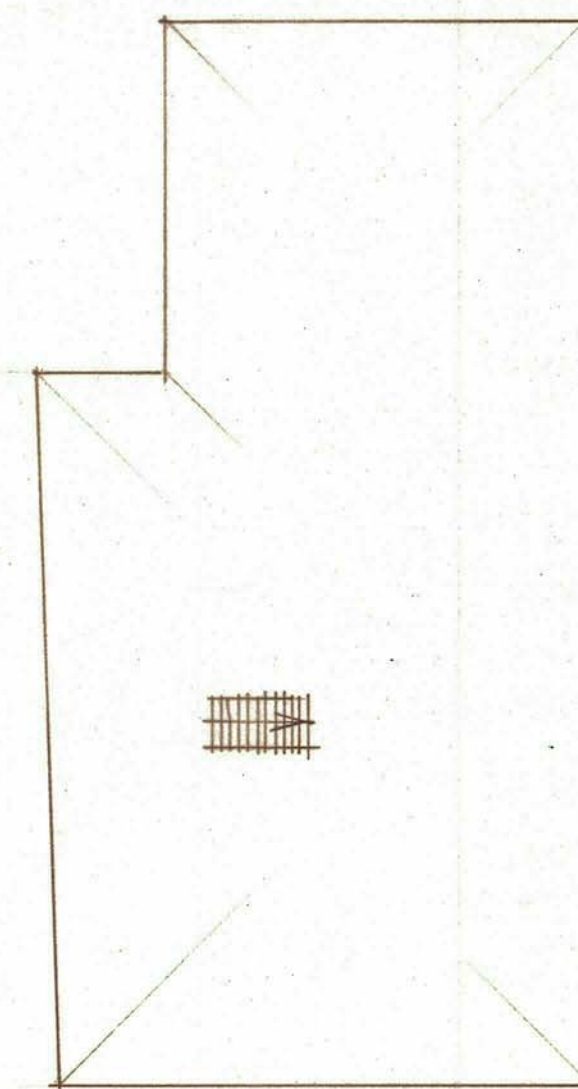
BIJLAGE 1: BOUWVERGUNNINGSTEKENING 1983

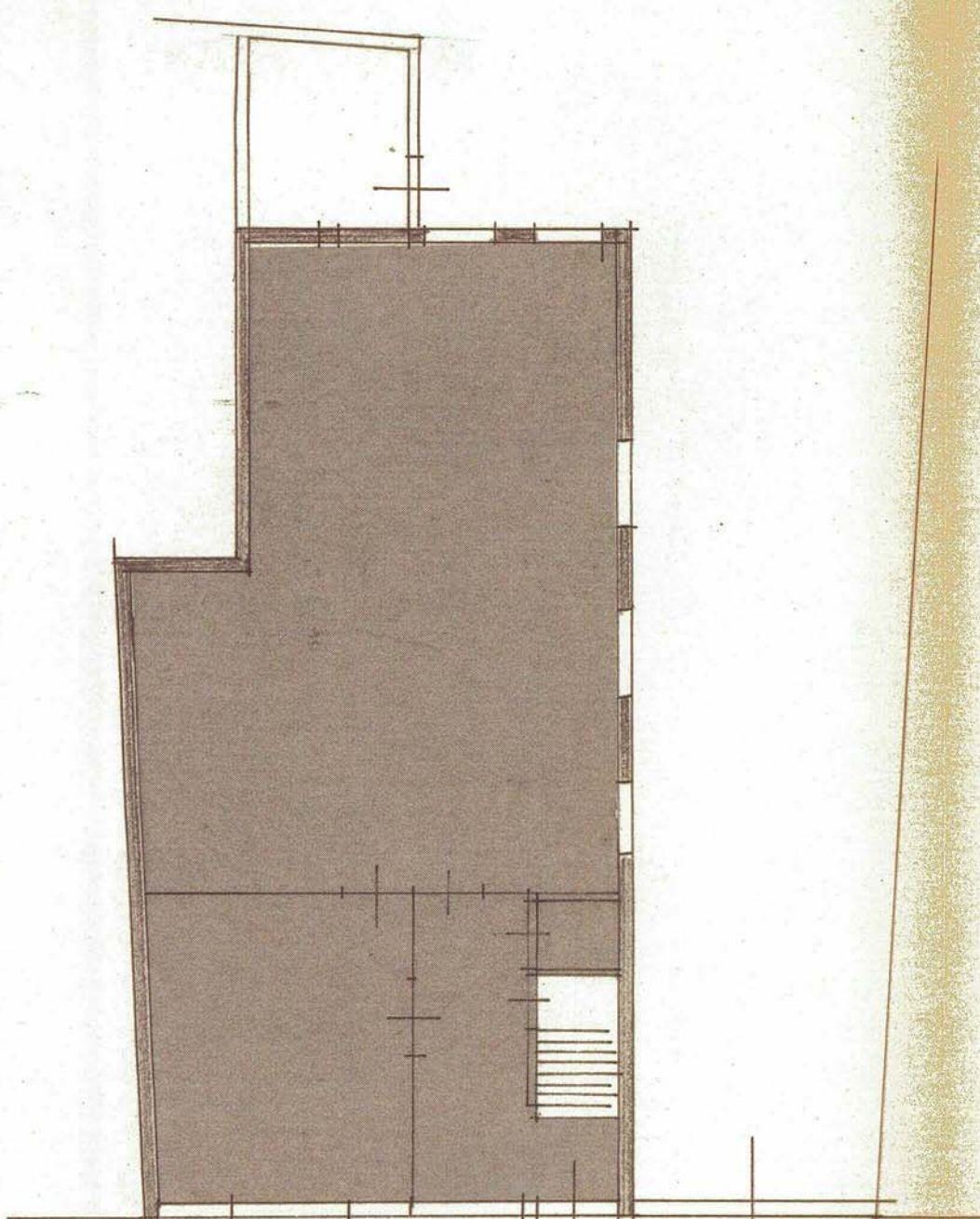
bestaande plattegrond

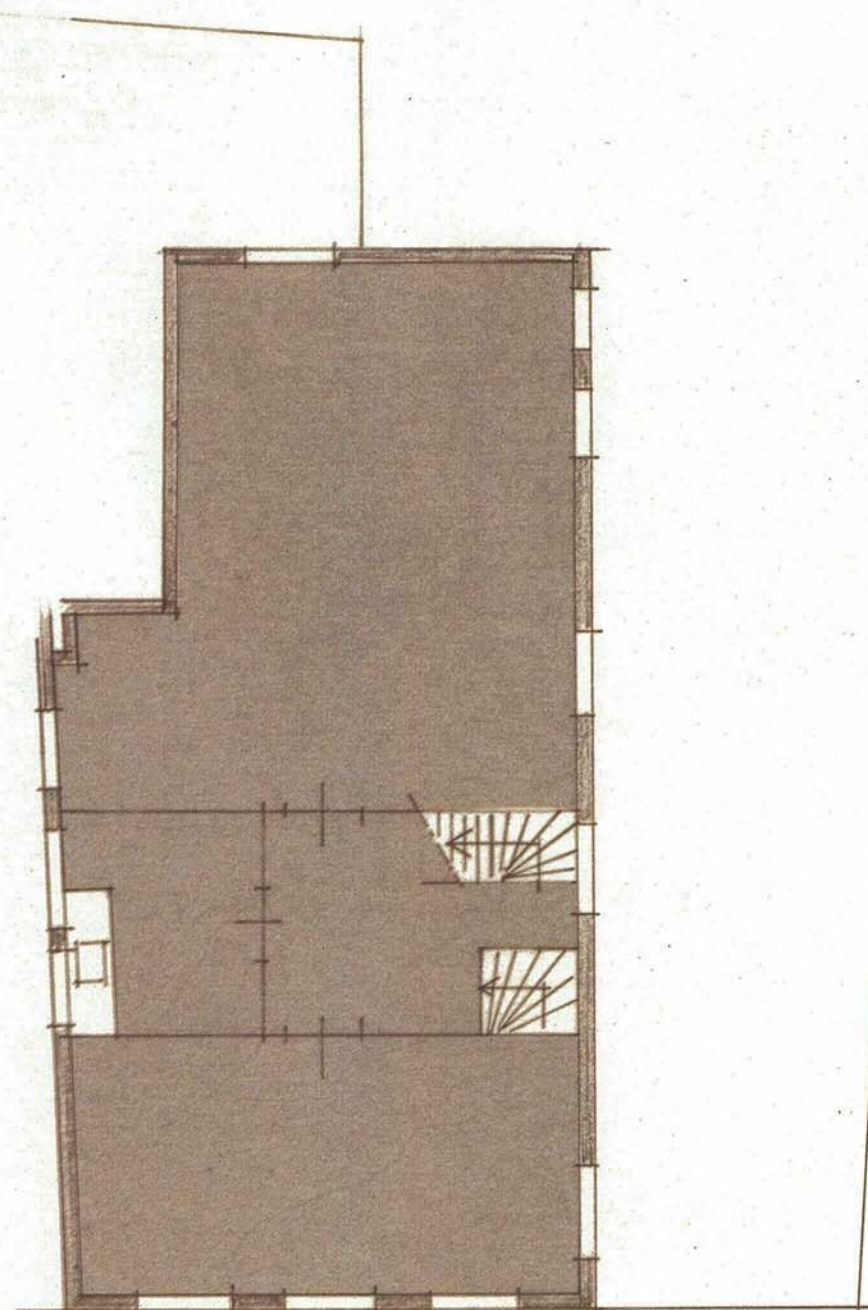
bestaande verdieping

zolderruimte

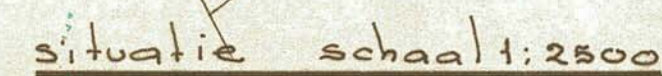
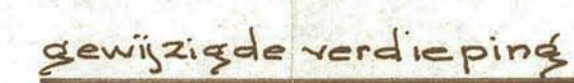
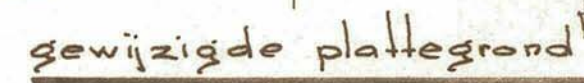
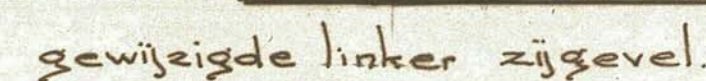
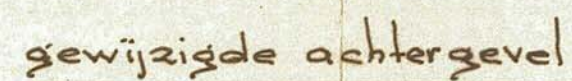
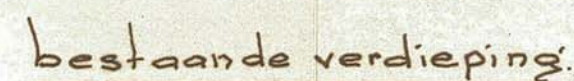
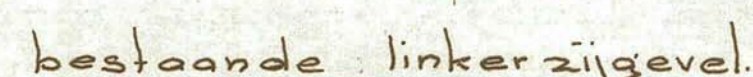
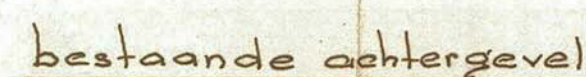
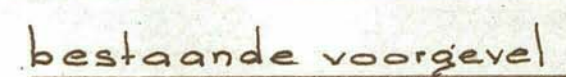
gewijzigde plattegrond

gewijzigde verdieping

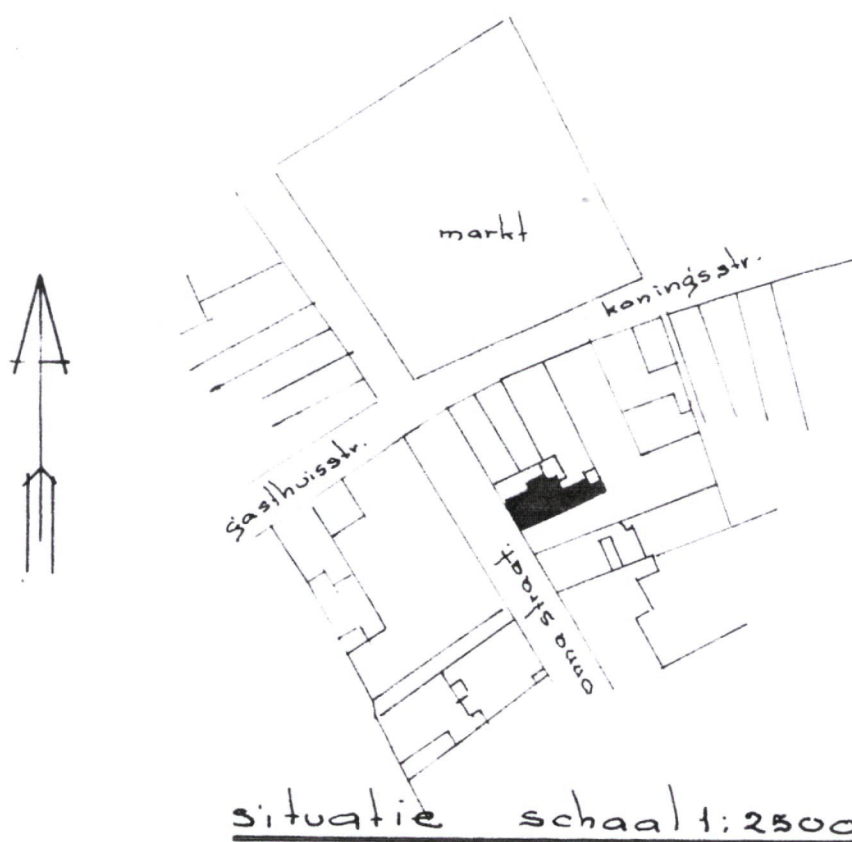
INGEKOMEN: 1 9 SEP. 1983

D						OPMERKINGEN:
C						
B						
A						
WIJZ.	DAT.	GET.	GEK.	OMSCHRIJVING		
GEMEENTEWERKEN STEENWIJK						
PROJECT: PANDEN MARKT 60/62 ONNASTR. 3						FORM.:
ONDERDEEL: plattegronden onnastr. 3.						SCHAAL: 1:100
						PROJECT NR.:
DAT. aug '83		AFD. CHEF.:		DIREKTEUR:		TEKENING NR.:
GET.						D74-604-3.

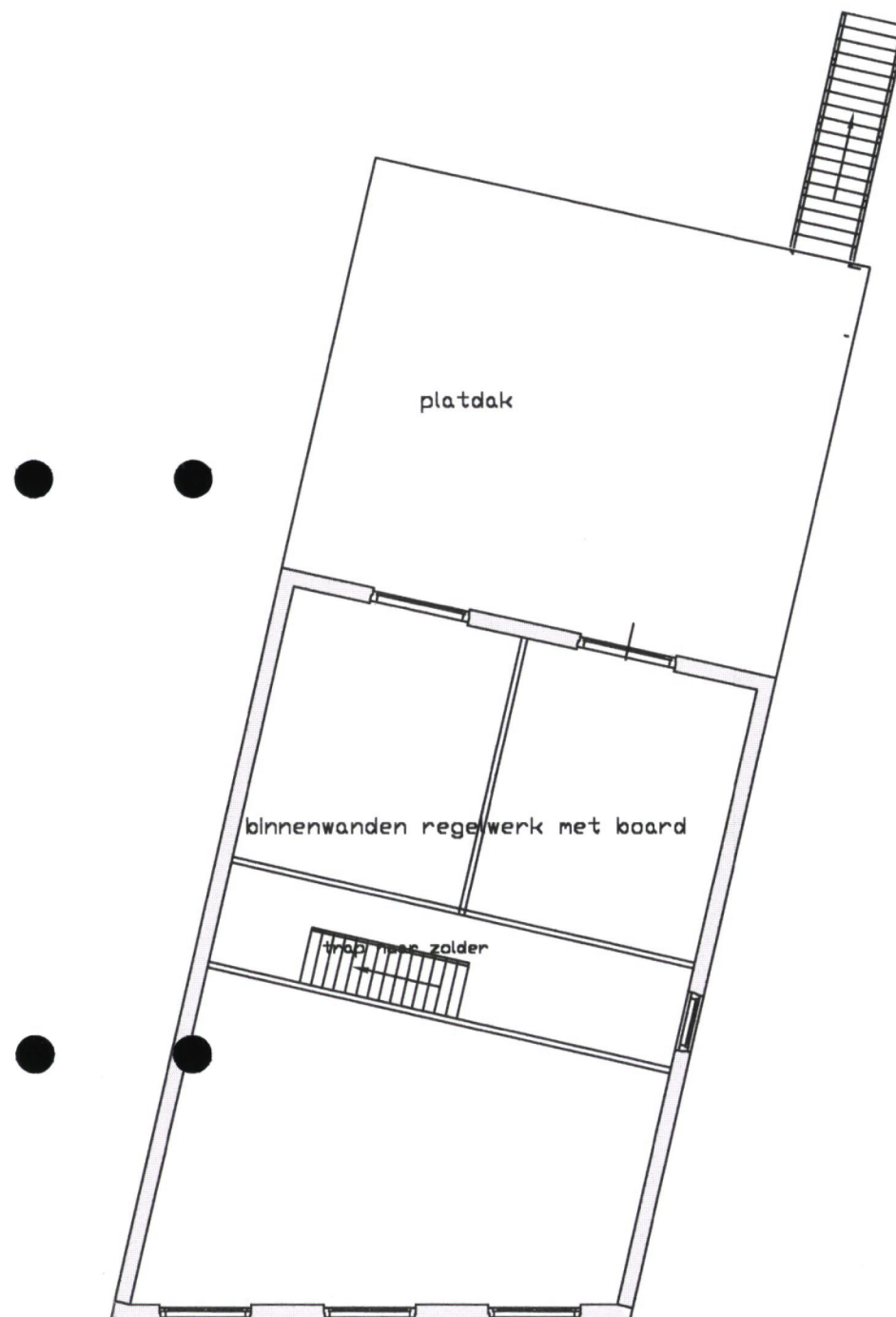
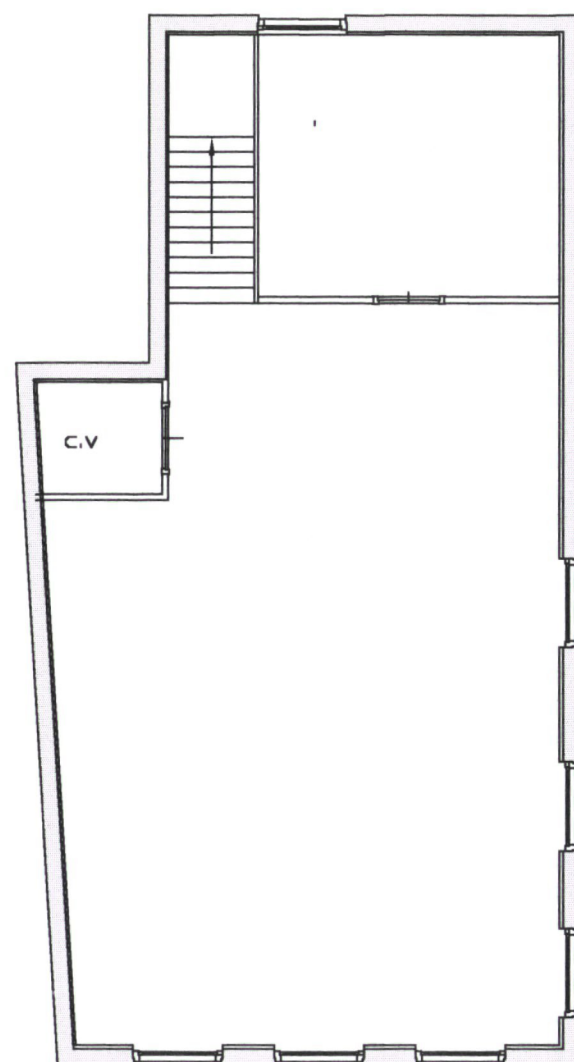
Schoort bij besluit van Burgemeester
en Wethouders der gemeente Steenwijk
a.d. 13 juni 1985 No. 4113
 Burgemeester
Secretaris

D						OPMERKINGEN:	
C							
B							
A							
WUJ.	DAT.	GET.	GEK.	OMSCHRIJVING			
GEMEENTEWERKEN STEENWIJK							
PROJECT: Verbouwing Pand Onnastr. 3.							FORM:
ONDERDEEL: plattegronden, gevals, enz.							SCHAAL: 1:100.
DAT. jan '85			AFD. CHEF:		DIREKTEUR:	TEKENING NR: D74-616-1	
GET. 							

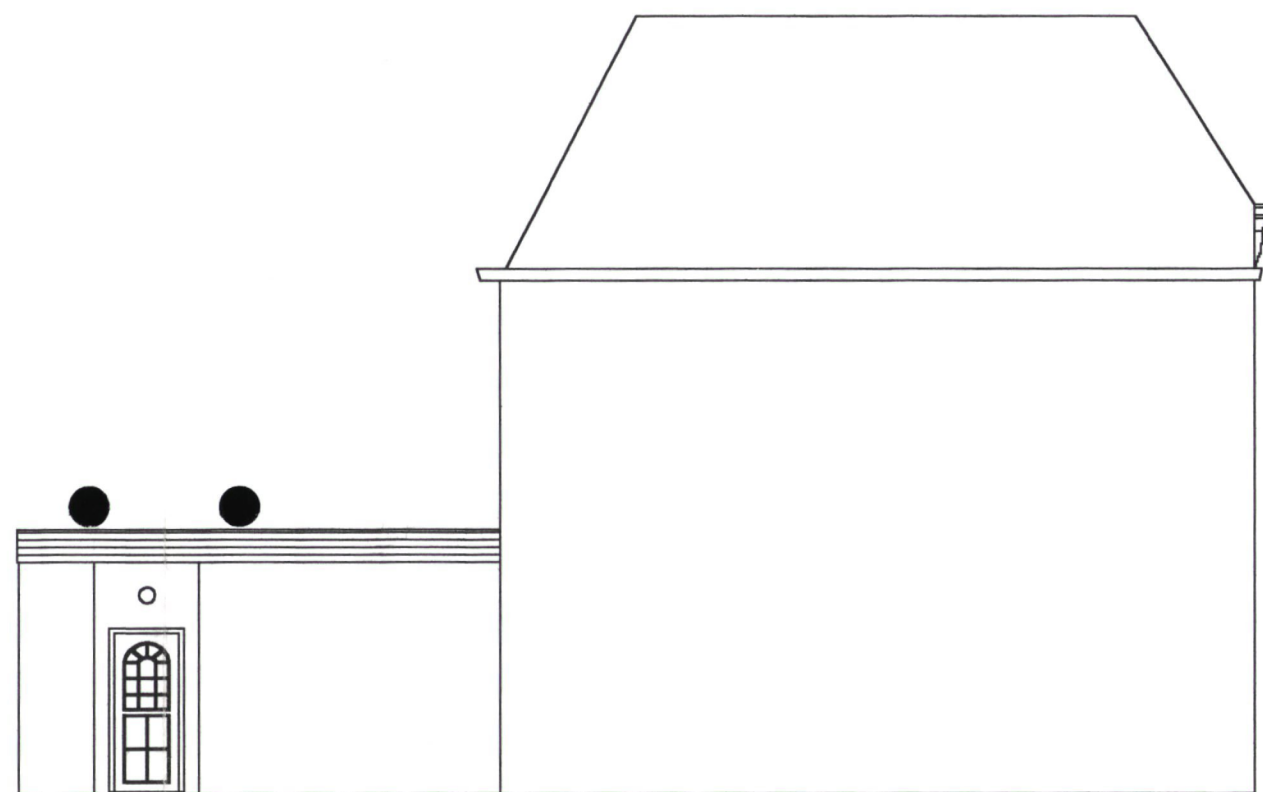
BIJLAGE 2: BOUWVERGUNNINGSTEKENING 2001

Archief B.W.T.

Project:	Verbouw en uitbreiding panden Onnastraat 3 en 7 te Steenwijk
Opdrachtgeefster:	Stichting Kermis- en Circusmuseum Onnastraat 3 8331 HL Steenwijk
Onderdeel:	plattegronden verdieping bestaande situatie
Schaal 1:100	datum: februari '01 gewijzigd: werk nr. 01--8 tekening nr. 04
Adviesbureau A. van den Berg Stationsstraat 27 8331 GJ Steenwijk tel: 0521-517333	

Archief B.W.T.

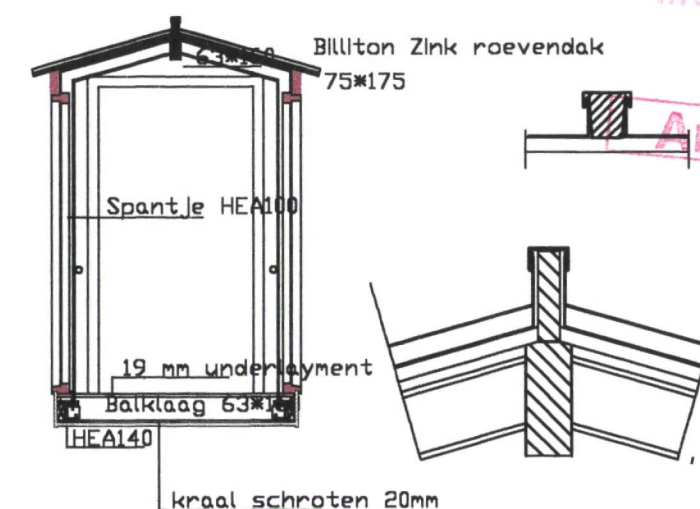
Behoort bij besluit van burgemeester
en wethouders van Steenwijk
d.d. 21/5/2001 nr.: 20010222

Project:	Verbouw en uitbreiding panden Onnastraat 3 en 7 te Steenwijk
Opdrachtgever:	Stichting Kermis- en Circusmuseum Onnastraat 3 8331 HL Steenwijk
Onderdeel:	voorgevels- rechter- resp. linkerzijgevel panden Onnastraat 3,7 <u>bestaand</u>
Schaal	1:100
datum:	februari '01
gewijzigd:	werk nr. 01--8
tekening:	nr. 01

Adviesbureau A. van den Berg Stationsstraat 27 8331 GJ Steenwijk tel: 0521-517333

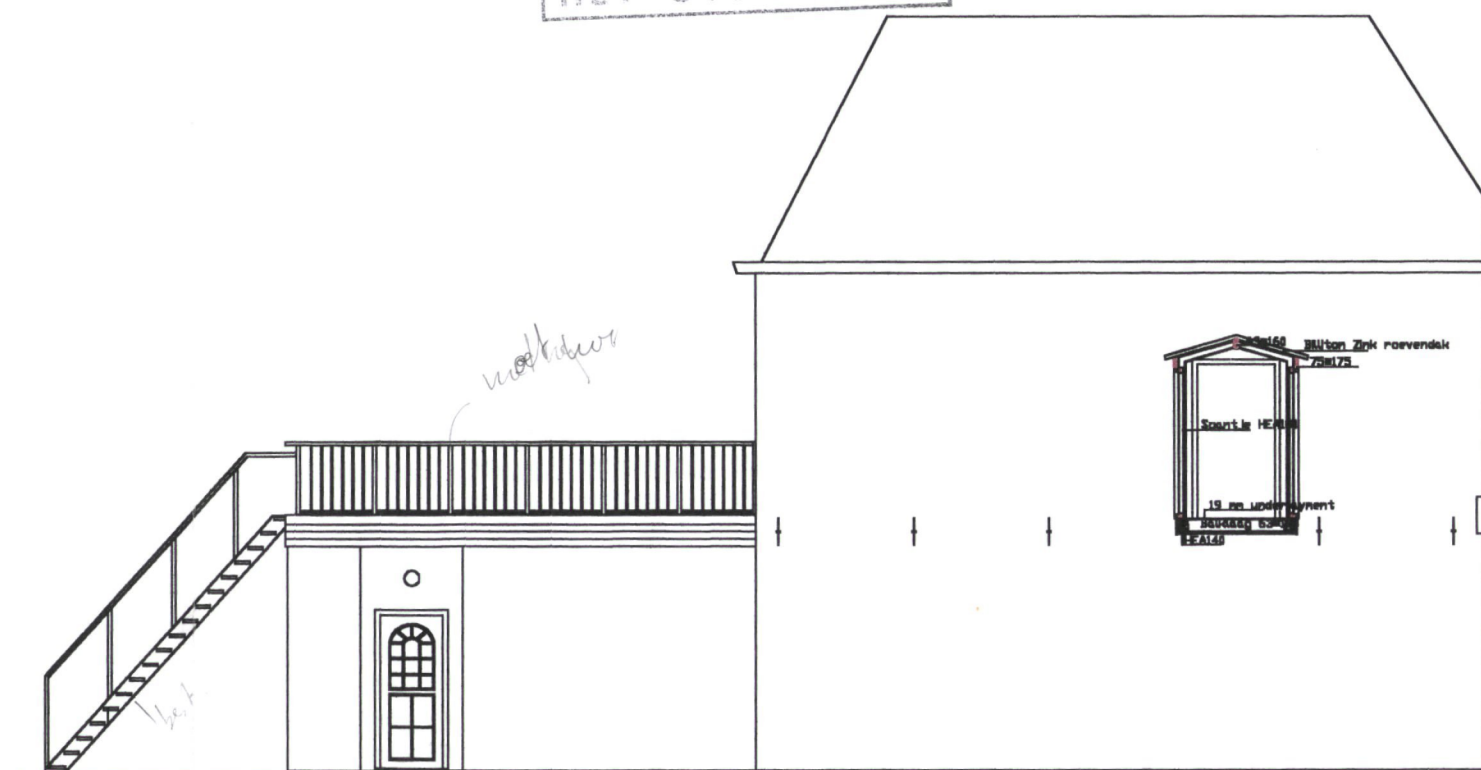
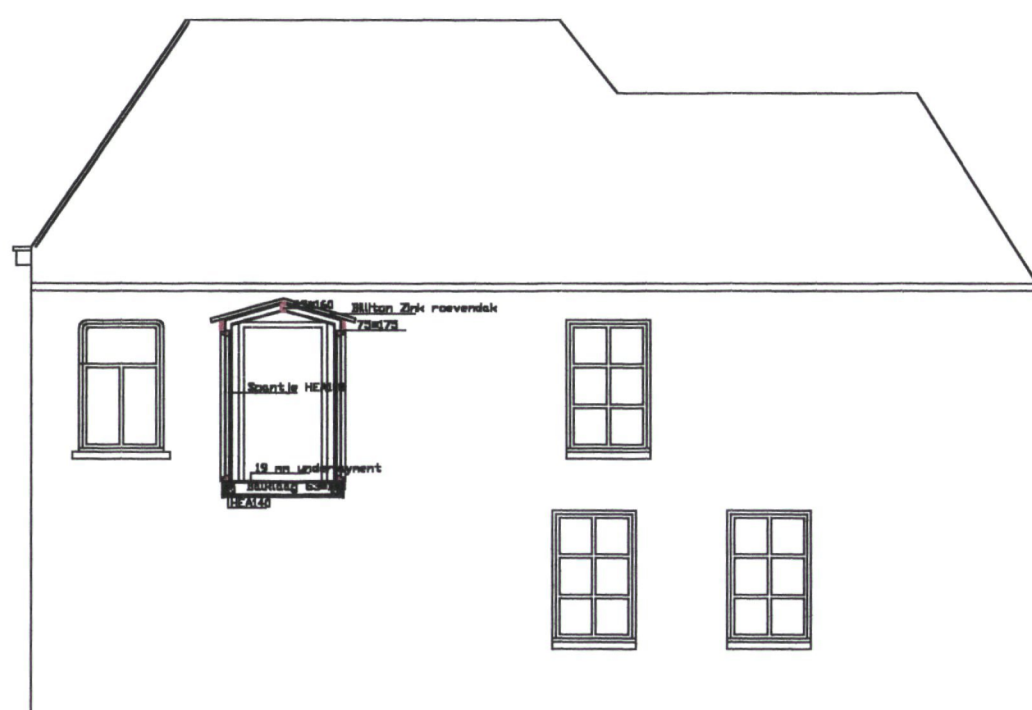
INGEKOMEN - 5 APR. 2001

Archief B.W.T.

Doorsnede verbindingsbrug
schaal 1:50, 1:10

GUNSTIG ADVIES
dd. 0.9. APR. 2001
HET OVERSTICHT

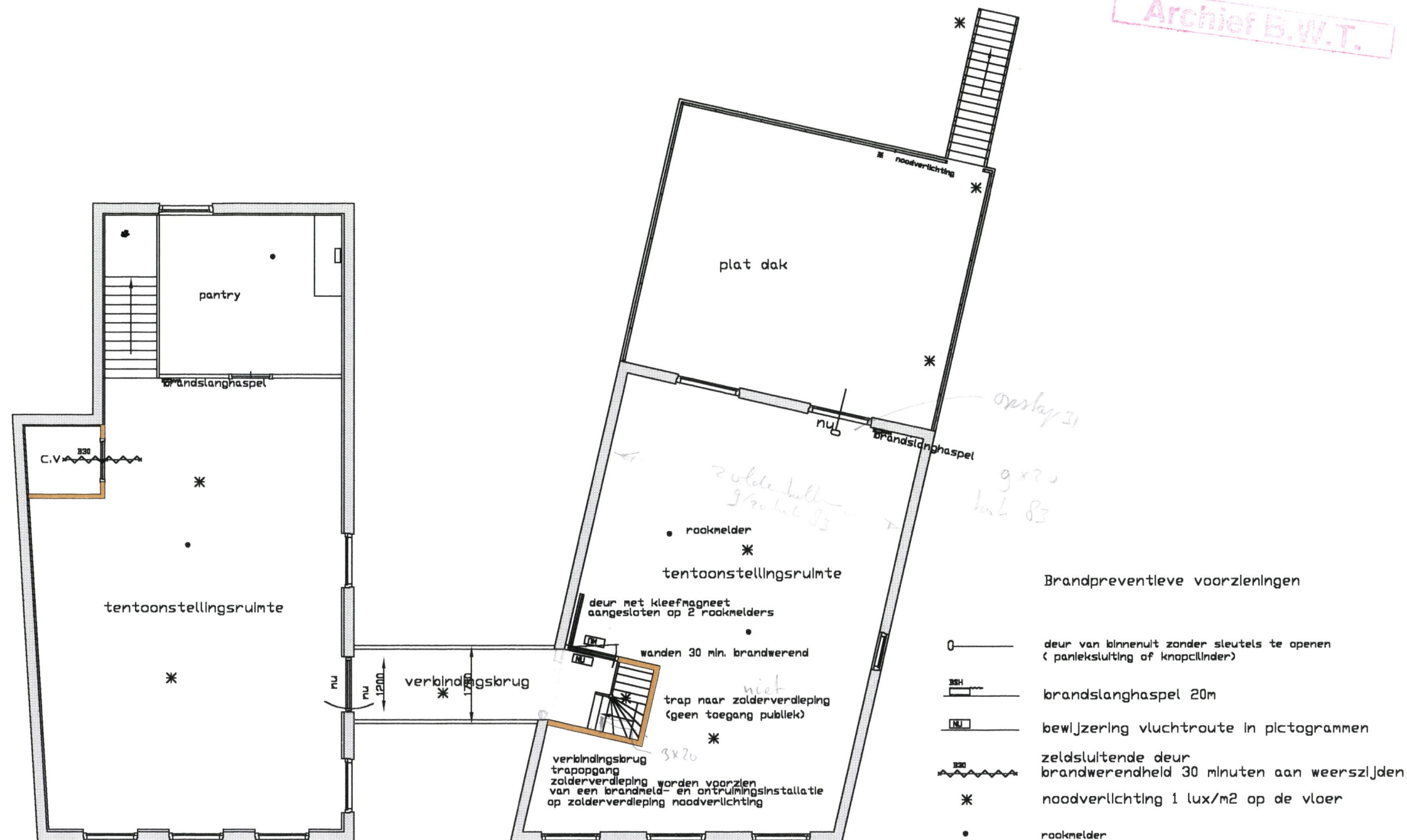
Beheert bij besluit van burgemeester
en wethouders van Steenwijk
d.d. 2/5/2001 nr.: 20010222

Project: Verbouw en uitbreiding panden Onnastraat 3 en 7 te Steenwijk
Opdrachtgever: Stichting Kermis- en Circusmuseum Onnastraat 3 8331 HL Steenwijk
Onderdeel: voorgevels - rechter- resp. linkerzijgevel panden Onnastraat 3, 7 gewijzigd
Schaal 1:100 datum: februari '01 gewijzigd: werk nr. 01--8 tekening nr. 02

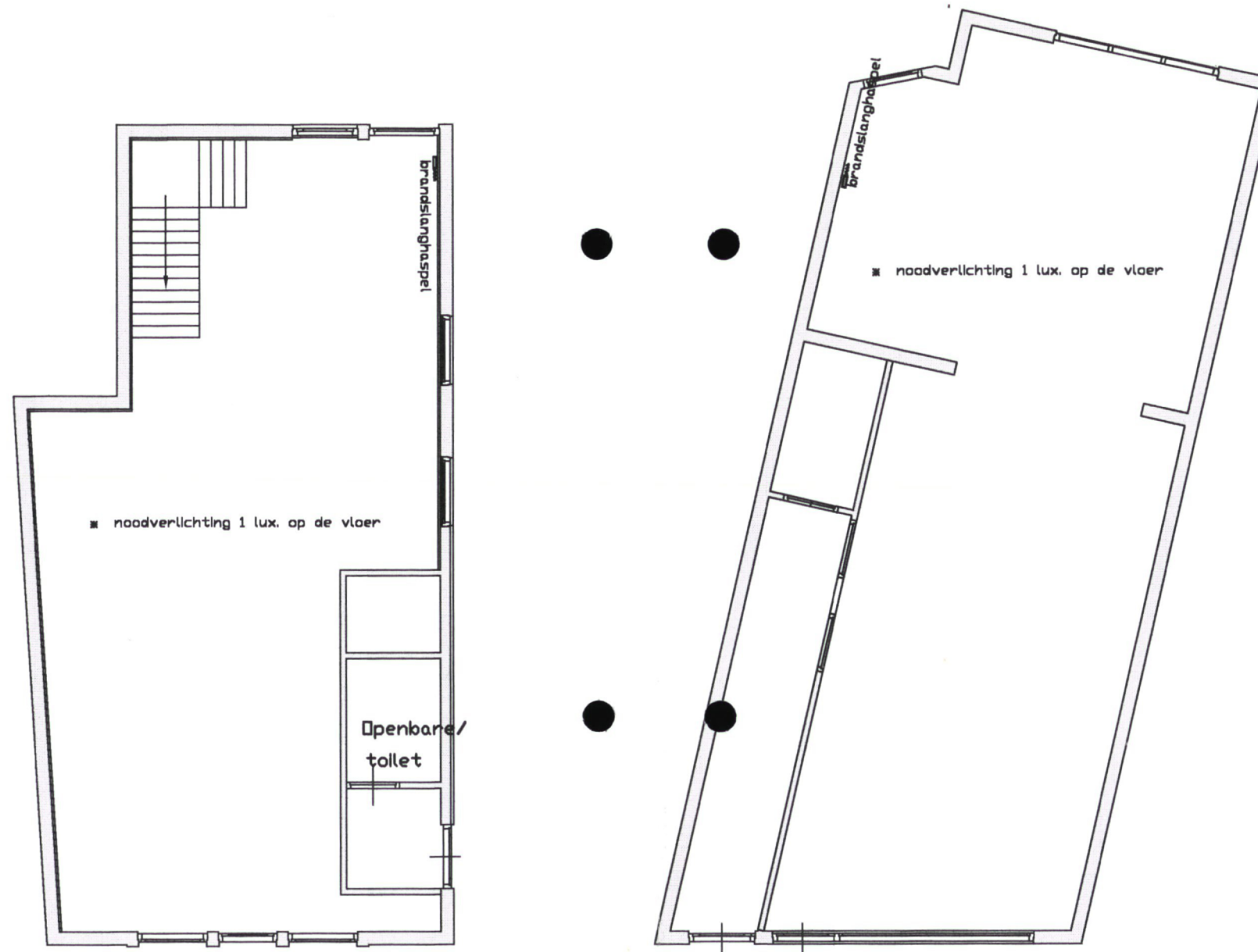
Adviesbureau A. van den Berg Stationsstraat 27 8331 GJ Steenwijk tel: 0521-517333

INGEKOMEN 01 MEI 2001

Archief B.W.T.

Project:	Verbouw en uitbreiding panden Onnastraat 3 en 7 te Steenwijk
Opdrachtgever:	Stichting Kermis- en Circusmuseum Onnastraat 3 8331 HL Steenwijk
Onderdeel:	plattegronden <u>verdieping gewijzigd</u>
Schaal 1:100	datum: februari '01 gewijzigd: werk nr. 01--8 tekening nr. 05
Adviesbureau A. van den Berg Stationsstraat 27 8331 GJ Steenwijk tel: 0521-517333	

Project:	Verbouw en uitbreiding panden Onnastraat 3 en 7 te Steenwijk
Opdrachtgeefster:	Stichting Kermis- en Circusmuseum Onnastraat 3 8331 HL Steenwijk
Onderdeel:	plattegronden beganegrond bestaand
Schaal 1:100	datum: februari '01 gewijzigd: werk nr. 01--8 tekening nr. 03
Adviesbureau A. van den Berg Stationsstraat 27 8331 GJ Steenwijk tel: 0521-517333	